

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ' • ΤΕΥΧΟΣ 7-8 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2002

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
Η Θεοτόκος,
Ι. Μ. Βατοπαιδίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΙΠΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου	σελ. 3-6
ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ (β') Έγκύκλιος τής Ι. Αρχιεπισκοπής	σελ. 7-12
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΑΥΤΟΝΟΗΤΑ Πρωτ. Βασιλείου Θερμοῦ	σελ. 13-14
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟ (Επιμέλεια: Άριστομένης Κ. Ματσάγγας) «Θεοτόκε: άπαρχή άληθώς τών τιμωτάτων» Φιλοθέου Κοκκίνου	σελ. 15
«Θεοτόκε: πρόξενε τής κατά λόγον ζωής ήμών» Μακ. Αρχιεπισκόπου Άθηνών καί πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 16
«Θεοτόκε: τής οικονομίας ιστός, έν ό άρρήτως ύπάντη ό τής ένώσεως χιτών...» Χρήστου Γιανναρά	σελ. 17-18
«Θεοτόκε: τόπος Κυρίου, ή θεοστυβής γαΐα» π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ	σελ. 18
«Θεοτόκε: αίτία τής πρós Θεόν οικειώσεως τού γένους» Παναγιώτη Νέλλα	σελ. 19-20
«Θεοτόκε: οικειώσεις πρós Θεόν τής δευτέρας παλιγγενεσίας» Σεβ. Μητροπολίτου Έρζεγοβίνης Άθνασιού	σελ. 21
«Θεοτόκε: καταγωγήον ξετισμού τού Δημιουργού Λόγου» π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ	σελ. 22
«Θεοτόκε: κατοικητήριο άρρητον τού άγιου Πνεύματος» Βλασίου Φειδά	σελ. 23-24
«Θεοτόκε: άνασώσασα τό προγονικόν ήττημα» Έπισκόπου Διοκλείας Καλλίστου Γουέαρ	σελ. 25-26
Έγκώμιο στην πάνσεπτη Κοίμηση τής Μητέρας τού Θεού Άγιου Ιωάννου Δαμασκηνού	σελ. 27
Η σύγχρονη προτεσταντική κριτική για την άειπαρθενία τής Θεοτόκου Πρεσβ. Βασιλείου Ά. Γεωργοπούλου	σελ. 28-30
Η άντιμετώπιση τών αίρέσεων άπό την Έκκλησία Άριστομένους Κ. Ματσάγγα	σελ. 31-32
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	σελ. 33-34
ΦΩΤΟ	σελ. 35

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 010 72.18.308, Fax: 010 72.18.336
Διεύθυνση Διαδικτύου τής Έκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>

Ηλεκτρονική διεύθυνση:
e-mail: iera-synodos@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
του Άρχιεπισκόπου Άθηνών καί πάσης
Ελλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Υπό του Κλάδου Έκδόσεων
τής Έπικοινωνιακής καί Μορφωτικής
Υπηρεσίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ευάγγελος Π. Λέκκος
Θεολόγος, Νομικός

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου
Όμót. Καθηγητής Παν/μίου Άθηνών
Τακτικό μέλος τής Ευρωπαϊκής Άκαδημίας
τών Έπιστημών καί τών Τεχνών

ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ-ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ
Άριστομένης Ματσάγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Χρήστος Γ. Καραγιάννης, Μ. Th.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ
<http://www.livanis.gr>

Σόλωνος 98, 106 80 Άθήνα
Τηλ.: 010 3661200, Fax: 010 3617791

Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν καλλιέργεια τῆς πολιτιστικῆς συνειδήσεως

Τοῦ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ζοῦμε σέ μιὰ χρονική περίοδο, κατὰ τὴν ὁποία γίνονται ἐκδηλώσεις τῆς «Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδος», ἔχει ριφθῆ τὸ σύνθημα δημιουργίας «πολιτισμοῦ τῶν πολιτισμῶν» καὶ σέ κάθε γωνιά τῆς

Ἑλλάδος γίνονται πολιτιστικά «φεστιβάλ» καὶ ποικίλες σχετικές ἐκδηλώσεις. Γι' αὐτὸ ἦταν ἐπίκαιρη ἡ διημερίς, πού ὀργανώθηκε στὴ Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ ἀπὸ τὸ ὑπ' αὐτῆς ἰδρυθὲν «Κέντρο μελέτης καὶ ἔρευνας τοῦ ὀρθοδόξου πολιτισμοῦ», τὸ ὁποῖο αὐτονοήτως —πρέπει νὰ— ἀνταποκρίνεται στοὺς θεμελιώδεις πρωταρχικοὺς σκοποὺς τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος, τὸ ὁποῖο σέ ἀρμονικὴ συνεργασία μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἡγεσία συντελεῖ καὶ πρέπει νὰ συνεχίσῃ νὰ συντελεῖ στὴν ἀνόρθωσι τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ σέ ἐπέκτασι τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος.

Κατὰ τὴ διημερίδα αὐτῆ, ἡ ὁποία εἶχε τὸν τίτλο «Ἐκκλησία καὶ Πολιτισμὸς», ἀφοῦ ἐξετάσθησαν οἱ συναρτήσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Πολιτισμοῦ (μὲ εἰσηγητὴ τὸν Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Βασίλειο Γιούλτση) καὶ ἡ σχέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς ἐπὶ μέρους πολιτιστικοὺς τομεῖς (μὲ εἰσηγητὲς κατὰ σειράν τὸν αἰδεσιμολογιώτατο πρωτοπρεσβύτερο π. Σταμάτιο Σκλήρη, τὸν Ὁμότιμο Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἡλία Οἰκονόμου, τὸν Λέκτορα κ. Γεώργιο Γκότση, τὸν πανοσιολογιώτατο ἀρχιμανδρίτη π. Δημήτριο Καλημέρη καὶ τὸν Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυρόπουλο). Συντονιστές

τῶν συνεδριῶν ἦσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀχελώου κ. Εὐθύμιος καὶ οἱ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Διονύσιος Ἀναπολιτᾶνος καὶ Μιχαὴλ Βέλλας. Ἡ διημερίς περιελάμβανε στὸ τέλος συζήτησι «στρογγυλῆς τραπέζης», κατὰ τὴν ὁποία συντονιστὴς μὲν ἦταν ὁ Καθηγητὴς κ. Σταυρόπουλος, εἰσηγητὲς δέ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖος, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου κ. Χρῆστος Γιανναράς, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Νικ. Ζίας, ὁ φιλόλογος κ. Κωνσταντῖνος Γανωτῆς καὶ ὁ γράφων τὸ παρὸν ἄρθρον, ὁ ὁποῖος εἰσαγωγικῶς πρὸ τῆς συζητήσεως εἶπε περίπου τὰ κάτωθι, τὰ ὁποῖα θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ δημιουργήσουν κάποιες πρακτικὲς δεοντολογικὲς σκέψεις γιὰ τὸ πολιτιστικὸ ἔργο τῶν ἐφημερίων καὶ τῶν ἐνοριῶν.

*

Οἱ συναρτήσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Πολιτισμοῦ γίνονται κατανοητὲς μὲ τὴν ἐξέτασι αὐτῶν ὄχι μόνον ἐπαγωγικῶς *in medias res*, μὲ ἐπιλεκτικὴ καὶ δειγματοληπτικὴ στροφὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος σέ μερικὲς πτυχὲς τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ *ab ovo* παραγωγικῶς μὲ τὴν ὑπόμνησι μερικῶν εἰδοποιῶν γνωρισμάτων τῆς Ὁρθοδοξίας, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν εἴτε τὰ γενεσιουργὰ αἷτια, εἴτε τὰ ἐφαλτήρια καὶ τὴν ὠστικὴ καὶ προωθητικὴ δύναμι πρὸς ἀνάπτυξι τῆς ὑγιoῦς πολιτιστικῆς συνειδήσεως. Μερικὰ τέτοια γνωρίσματα θὰ ὑπομνήσω εὐσυνόπτως:

1. Πρῶτον πρέπει νὰ συνειδητοποιηθῆ ὅτι ὁ τρόπος ἀληθινῆς κατανοήσεως τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν εἶναι ὁ τρόπος γνώσεως τῶν

ύλικων ἀντικειμένων ἢ τῶν ἐνδοκοσμικῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀμεσης, διαισθητικῆς, ἐσωτερικῆς, πνευματικῆς, βιωματικῆς θέας καὶ συλλήψεως βαθύτερου νοήματος, πού κρύπτεται ὑπὸ πλήθος πνευματικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἐκδηλώσεων καὶ πολιτιστικῶν στόχων. Γιὰ τὴν κατανόησι τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἀρκοῦν ἡ νόησις καὶ ἡ λογικὴ. Στὴν κατανόησι αὐτῆς λαμβάνει μέρος ὁλόκληρη ἡ προσωπικότης. Ἡ Ὁρθοδοξία γίνεται μεθεκτὴ καὶ κατανοητὴ, ὅταν ἐκείνη ἀκτινοβολῇ προηγούμενως μέσα μας. Τὴν βλέπομε, ὅταν ἐκείνη ἀνάπτη μέσα μας τὸ φῶς τῆς. Τὴν συλλαμβάνομε, ὅταν ἐκείνη προηγούμενως μᾶς συναρπάξῃ, κυριεῦθαι καὶ μεταρσιῶνῃ. Τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς «μεθέξεως» καὶ τῆς μυστικῆς κοινωνίας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς καθάρσεως τοῦ ὀπτικοῦ αἰσθητηρίου τῆς ψυχῆς. Κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, «εἰ οὖν ἀποκλύσειας (= ἐὰν ξεπλύνῃς) πάλιν δι' ἐπιμελοῦς βίου τὸν ἐπιπλασθέντα τῇ καρδίᾳ σου ρύπον, ἀναλάμψει σοὶ τὸ θεοειδὲς κάλλος» (Migne Ἐ.Π. 44, 1269). Ὅταν λοιπὸν ἐξυγιανθοῦν οἱ —πέραν τῆς νοήσεως— ἀνώτερες δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, τότε ἀποκαλύπτονται σ' αὐτὴν ὅλο τὸ ἀχειροποίητο καὶ μυστικὸ κάλλος τῆς θείας πραγματικότητος καὶ ὅλα τὰ θεανθρώπινα χαρακτηριστικὰ τοῦ γνησίου πορτραίτου τῆς Ὁρθοδοξίας.

2. Ἡ Ὁρθοδοξία ἐμψυχώνει τὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συνεχίζει καὶ ἀνανεώνει τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, πού μᾶς βοηθεῖ νὰ φθάσωμε στὴ «μέθεξι» τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου, ὁ Ὅποιος πρέπει νὰ «μορφωθῇ ἐν ἡμῖν» (Γαλ. δ', 19). Ἰδίως ἡ Θεία Εὐχαριστία μᾶς ἐνώνει μετὰ τὸν Χριστό, ὁ Ὅποιος εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8).

Μετὰ τὴν «μέθεξι» αὐτὴ ἐπιτυγχάνεται ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ὀργανικὴ ἔνταξις στὴν ἐσχατολογικὴ πραγματικότητα τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος μεταμορφώνεται καὶ καινοποιεῖται. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται μετὰ τὴν θεανθρώπινη δομὴ καὶ τὸν μυσταγωγικὸ ἢ

ἀναγωγικὸ χαρακτῆρα τῆς Ὁρθοδοξίας.

3. «Τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος» τοῦ Θεοῦ «κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ» πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ «ἀνακεφαλαίωσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἐφεσ. α', 10). Τὸ μυστήριον αὐτὸ καθίσταται ἐνεργὸ καὶ ὁρατὸ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ μετὰ τὴν δαψιλῆ χρῆσι τῶν ὑλικῶν στοιχείων καὶ συμβόλων στὴ λατρεία, στὴν ὁποία συνεργάζονται καὶ συνενώνονται πολλοὶ τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ. Κατὰ τὴν διατύπωσι τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ J. Casper, «ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ δημιουργήσῃ γεφύρια μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Γνωρίζει ἤδη ὅτι, —ἀφ' ὅτου ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἔζησε ἀνάμεσά μας ... καὶ ἀφ' ὅτου ... μετὰ τὴν νίκη τῆς Ἀναστάσεως λάμπρυνε καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ σύμπασαν τὴν Κτίσι—, δημιουργήθηκε ἡ γέφυρα, πού συνδέει τὸν οὐρανὸ μετὰ τὴν γῆ» (*Weltverklärung im liturgischen Geiste der Ostkirche*, Freiburg im Breisgau 1939, σ. 45).

4. Ὑπενθυμίζω τὴν εὐστοχὴ ἔκφρασι στὰ «Ἀμφιλόχεια» τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποία ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι τρόπον τινα τὸ ἱερὸ ἐκεῖνο πορθμεῖο, πού συνενώνει τὰ οὐράνια μετὰ τὰ ἐπίγεια ἀκρογυάλια. Τὸ πορθμεῖο αὐτὸ ἔρχεται ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ «διαπορθμεύει ἡμῖν τὴν ἐκεῖθεν ἀγαθοειδῆ καὶ θείαν εὐμένειαν» (Migne Ἐ.Π. 101, 656), γιὰ ν' ἀκολουθῇ στὴ συνέχεια παλινδρομικὴ μυσταγωγικὴ καὶ ἀναγωγικὴ

πορεία, ανάγοντας και ανυψώνοντας εκ της γῆς στὸν οὐρανό. Ἡ ανύψωσις αὐτὴ συντελεῖ στὸ νὰ γευώμαστε τὶς δωρεές τῆς ἀκτίστου καὶ θεοποιῦ Χάριτος, νὰ μετέχωμε τῶν ἀκτίστων καὶ μεθεκτῶν θείων ἐνεργειῶν καὶ νὰ ἔχωμε τὴ δυνατότητα νὰ φθάσωμε κάποτε στὸ νὰ κατοπτρεύωμε τὸ θαβώρειο φῶς, τὸ ὁποῖο —κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ— εἶναι «τὸ μόνον τῆς κεκαθαρμένης καρδίας ἐπίχαρι καὶ πανίερον θέαμα» (Ἐπὲρ ἡσυχάζόντων 2, 3, 66). Σ' αὐτὴ τῇ συνεχῇ διαλεκτικῇ σχέσι οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη ἀμφίδρομη καὶ παλίνδρομη κίνησι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω βρίσκεται ἡ πεμπουσία τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐπομένως, Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι ἡ διαιώνισις τῶν γηϊνῶν καὶ ὑλικῶν στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι κατασκευασμένα τὸ ἱερὸ πορθμεῖο τῆς καὶ ἡ γέφυρα, πού συνενώνουν τὴ θεία καὶ τὴν ἀνθρωπίνη πραγματικότητα. Τὰ ὑλικά αὐτά, τὰ ὁποῖα συναρτῶνται πρὸς τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξι, εἶναι δυνατόν μετὰ τὶς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἡγεσίας νὰ μεταβάλλωνται καὶ νὰ προσαρμόζωνται στὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς, βέβαια πρὸς ἰκανοποίησι ὄχι ἀπλῶς ὑποκειμενικῆς πρωτοβουλίας ἢ καὶ αὐθαιρεσίας, ἀλλ' ἐσωτερικῆς παρορμήσεως, πού προκαλεῖται ἀπὸ τὸ ἐκκλησιολογικὸ κριτήριον καὶ αἴτημα περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος τοῦ Χριστοῦ.

5. Ὅπως ἐπανειλημμένως ἔχομε τονίσει, Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι ἡ

«κονφορμιστικὴ» προσήλωσις στὴν ἀ' ἢ β' μορφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἢ εἰκονογραφίας ἢ ἀρχιτεκτονικῆς, διότι σὲ ἐναντία περίπτωσι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποκηρυχθοῦν ὡς μοντερνίσαντες ἀρνητὲς τῆς Ὁρθοδοξίας πλεῖστοι, πού θεωροῦνται ὡς πρότυπα τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος, ὅπως καὶ ὅλες οἱ ὀρθόδοξες χριστιανικὲς γενεές, οἱ ὁποῖες κατὰ κανόνα σὲ τοπικὰ πλαίσια μετέβαλλαν παραδεδομένες ἐξωτερικὲς μορφές ἢ ἀντικαθιστοῦσαν αὐτὲς μετὰ ἄλλες νεώτερες ἢ προσέθεταν τὸ ἰδικό τους λιθάρι στὸ οἰκοδόμημα τῶν ἐξωτερικῶν πολιτιστικῶν μορφῶν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ καὶ ἀνακαινιστικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

6. Τὰ ἐκάστοτε εἰσαγόμενα στὴν ζωὴ τῆς Ὁρθοδοξίας νεώτερα θεμιτὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ γίνωνται ἀνεκτὰ καὶ εἶναι δυνατόν νὰ υἱοθετοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος κλήρου καὶ λαοῦ, ὅταν εἶναι αἰσθητικῶς ἢ ποιητικῶς ἀνώτερα καὶ ἐκκλησιολογικῶς ὠφελιμώτερα, λυσιτελέστερα καὶ χρησιμώτερα καὶ ἀνταποκρίνονται στὶς ἐκάστοτε σύγχρονες πνευματικὲς ἀνάγκες· ὅταν διατηροῦν τὸν κατασκευαστικὸ, μυσταγωγικὸ καὶ ἀναγωγικὸ χαρακτήρα· ὅταν ἀποπνέουν τὸ γνήσιο ὀρθόδοξο πνευματικὸ ἄρωμα καὶ ἐπομένως εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπὸ νατουραλιστικὲς καὶ ἐκκοσμικευμένες τάσεις (λ.χ. ἀπὸ ὀπερετικὸς ἐκτροχιασμοὺς στὸν τομέα τῆς μουσικῆς).

Ὁ —ὄχι στατικός, ἀλλὰ— δυναμικὸς χαρακτήρ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως ἐπιτρέπει τὸ νὰ ἐνοφθαλμίζωμε κατὰ τρόπον ἀρμονικὸ στὴν πολυέδρη καὶ πολύπτυχη ἐμπειρία καὶ πνευματικὴ τῆς βίωσης ἀναρίθμητα νέα μὲν, ἀλλὰ πάντοτε ὁμόλογα, ὁμογενῆ καὶ ὁμοιογενῆ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα κατὰ χρόνους, τόπους, λαοὺς καὶ ἀτομικὲς ἰδιοσυγκρασίες καὶ ψυχοσυνθέσεις ἀποτελοῦν ἰσοδύναμα «ὄστράκινα σκεύη» τοῦ οὐρανοῦ θησαυροῦ τῆς, διότι ἀκριβῶς ἀναχωνεῦνται στὴν πυρακτωμένη κάμινό τῆς καὶ δέχονται ἐπάνω τους ὅλες τὶς ἀνταύγειες καὶ μαρμαρυγὲς τοῦ θαβωρείου φωτός.

7. Ἡ θεανθρώπινη δομὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐὰν ἐπιτρέπη τὴν μετὰ φειδοῦς ἐξέλιξι καὶ

τὸν ἐκάστοτε συνετὸ συγχρονισμό τῶν μορφῶν τῆς, παραλλήλως εἶναι ἀνασχετική τοῦ ἀκραίου προοδευτισμοῦ, ὁ ὁποῖος παραγνωρίζει ὅτι οἱ ἐξωτερικές πολιτισμικές δομές, πού εἶναι θεμελιωμένες καὶ ριζωμένες σέ μακραίωνες ιστορικοπολιτιστικές παραδόσεις, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ξεριζώνονται ἢ νὰ ὑπονομεύονται ἢ ἀποδυναμώνονται χωρὶς ἀποχρῶντα ἐκκλησιολογικὸ λόγο.

8. Ἡ Ὁρθοδοξία μὲ τὴ Χριστοκεντρικὴ θεανθρώπινη δομή, μὲ τὴν Εὐχαριστιακὴ Ἐκκλησιολογία καὶ μὲ τὸν ἔντονο ἐπικλητικὸ καὶ πνευματολογικὸ χαρακτήρα τῆς ὑποβοηθεῖ τὴν ζωσα ἐν ἀγίῳ Πνεύματι κοινωνία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κοινωνία αὐτὴ σημαίνει τὴν ἀνατολή καὶ ἐνεργοποίησι τοῦ νέου αἰῶνος μέσα στὰ τοπικὰ καὶ χρονικὰ πλαίσια τοῦ παλαιοῦ, τὴν παρουσία καὶ διακήρυξι τοῦ ἐρχομένου αἰῶνος μέσα στὸν «*νῦν*» αἰῶνα, τὴν ἐκκόλαψι καινούριων δυνατοτήτων μέσα καὶ πάνω ἀπὸ τίς ὑπάρχουσες ιστορικοπολιτισμικές δομές καὶ πραγματικότητες. Ἡ «*μέθεξις*» τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, πού δροῦν μέσα στὸν πολύπτυχο καὶ πολυδιάστατο κόσμο, καλλιεργεῖ τὴ γνησία ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτιστικὴ συνείδησι. Οἱ Ὁρθόδοξοι συνειδητοποιοῦν τόσον τὸ ἀληθινὸ ἀνθρωπιστικὸ ἰδεῶδες, πού ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸν ἀνθρωποκεντρικὸ «*οὐμανισμό*» καὶ δημιουργεῖ τὸν ἐν Χριστῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι «*καινὸν ἄνθρωπο*» (Ἐφ. β', 15), ὅσον καὶ τίς ἀληθινές προϋποθέσεις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὑγιοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐξυγιάνσεως καὶ ἀνακανίσεως τῶν ὑπαρχουσῶν πολιτισμικῶν καταστάσεων.

9. Γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνον τὸ ὕψιστο καὶ ἀπόλυτο ὄν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕψιστο Ἀγαθόν, ἡ πηγὴ, ἀπ' τὴν ὁποία προέρχεται «*πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον*». Ὅλες οἱ ἀνθρωπιστικές καὶ πολιτιστικές ἀξίες, πού ὑλοποιοῦνται στὰ μορφωτικὰ καὶ πολιτισμικὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας καὶ τῶν τομέων τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι δωρεές τῆς θείας ἀγαθότητος. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότης δὲν εἶναι φυγόκοσμος ἀτομιστικὸς νοσηρὸς μυστικι-

σμός, ἀλλὰ φωτεινὴ παρουσία καὶ ἀκτινοβολία σέ ὁλόκληρη τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἀρνεῖται, ἀλλὰ καταφάσκει καὶ ἱεραρχεῖ τοὺς διαφόρους τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τρόπον σύστοιχο πρὸς τὴν ἱεραρχικὴ κλιμάκωσι τῶν ἀξιῶν, ἀποτρέποντας τὴν λεγομένη «*πολιτισμικὴ νόσο*» ἢ «*κρίσι τοῦ πολιτισμοῦ*», κατὰ τὴν ὁποία ὠρισμένοι πολιτισμικοὶ τομεῖς ἀναπτύσσονται ὑπερτροφικῶς ὡς πολιτισμικὰ καρκινωμάτωδη νεοπλάσματα εἰς βάρος τῶν ἄλλων τομέων (λ.χ. ἡ Τεχνικὴ ἢ ὁ Ἀθλητισμὸς εἰς βάρος τῆς Θρησκείας ἢ τῆς Τέχνης ἢ τοῦ Ἠθικοῦ βίου).

10. Ὡς ἐπιτραπὴ ἀκόμη νὰ ὑπενθυμίσωμε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Λατρεία ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν ὑγιᾶ πολιτισμόν, ἐφ' ὅσον πρὸς δημιουργίαν ὅλων τῶν μορφῶν ἐκφράσεως τῶν λατρευτικῶν βιωμάτων τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν συνεργάσθησαν ἀδιακόπως ἐπὶ αἰῶνες καὶ συνεχίζουσι νὰ συνεργάζονται ὅλοι οἱ τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ, λ.χ. ἡ θεολογικὴ καὶ μεταφυσικὴ σκέψις, ἡ λυρική καὶ δραματικὴ ποίησις, ἡ μουσικὴ, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ὁ κοινωνικὸς βίος, ἡ πολιτεία, ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ ὕλικὸς καὶ τεχνικὸς πολιτισμός.

*

Οἱ ἀνωτέρω θεωρητικὲς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπισημάνσεις μας, οἱ ὁποῖες παρουσιάσθησαν εἰσαγωγικῶς πρὸ τῆς τελικῆς συζητήσεως τῶν συνέδρων στὸ μνημονευθέν συνέδριο, ἀφ' ἐνὸς ὑπενθυμίζουσι ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ ἀρίστη συμβολὴ στὴν καλλιέργεια τῆς πολιτιστικῆς συνειδήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσουν στὴ διατύπωσι μερικῶν πρακτικῶν δεοντολογικῶν αἰτημάτων. Τὰ αἰτήματα αὐτὰ θὰ ἀναφερθοῦν δειγματοληπτικῶς σέ ἐπόμενο ἄρθρο μας, γιὰ νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι τὸ πρωτογενὲς ποιμαντικὸ πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν ἔργο τῶν ἐφημερίων εἶναι δυνατόν καὶ πρέπει νὰ ἀναδείξῃ παραλλήλως ἢ δευτερογενῶς τίς ἐνορίες σέ φυτώρια καλλιέργειας τῆς πολιτιστικῆς συνειδήσεως καὶ δημιουργίας.

Καθήκοντα και δικαιώματα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτρόπων

(Ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς)
β'

γ. Τὰ ἐπὶ μέρους καθήκοντά σας

1. Πρώτιστο καθήκον σας εἶναι νὰ συνεργάζεσθε μὲ ἀρμονία καὶ ἀγάπη μεταξὺ σας, μὲ στόχο τὴν προαγωγή τῆς ἐνορίας σας πνευματικὰ καὶ ὑλικὰ. Ὅπου λείπει αὐτὴ ἢ συνεργασία, ἐκεῖ βλάπτεται ἡ Ἐκκλησία, σκανδαλίζονται οἱ πιστοὶ καὶ θλίβεται ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή, πού ἀναγκάζεται νὰ ἐπεμβαίνει ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται, πρὸς ἀποκατάσταση τῆς τάξεως, τῆς ἀγάπης, τῆς εὐπρέπειας καὶ τῆς ὑπευθυνότητος.

2. Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσετε ὅτι δὲν διορισθήκατε ἀπλῶς καὶ μόνον γιὰ νὰ εἰσπράττετε ἢ γιὰ νὰ καταμετράτε τὰ χρήματα. Βασικὴ ἀποστολή σας εἶναι ἡ ἐξασφάλιση τῶν ἀναγκαίων προϋποθέσεων γιὰ τὴν καλὴ καὶ ἀποδοτικὴ λειτουργία τῆς ἐνορίας σας, ὡς κέντρου θ. λατρείας καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς στὸ λαό μας. Ἐπομένως, ἡ ἐνορία εἶναι κυρίως κέντρο πνευματικῆς, λατρευτικῆς, ἱεραποστολικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς καὶ προσφορᾶς. Καὶ εἶναι καὶ κέντρο διοικήσεως καὶ διδαχῆς. Πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ παραστήσετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ὑπόδειγμα εὐλαβείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του, θὰ πρέπει, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή καὶ τὸν Αἰδεσιμολ. Πρόεδρό σας, νὰ μελετήσετε τρόπους γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναβάθμιση τῆς ἐνορίας σας. Ἐὰν ἡ ἐνορία σας δὲν γίνεαι πόλος ἑλξέως ὄλων, εἰ δυνατόν, τῶν ἐνοριτῶν σας, ἂν δὲν μοιάζει πρὸς τὴν κλῶσσα πού μαζεύει γύρω της τὰ κλωσσόπουλά της, ἂν σ' αὐτὴν δὲν βρίσκει καταφύγιο κάθε

πιστός, τότε χάνει τὸν λόγο τῆς ὑπάρξεώς της καὶ μεταβάλλεται σὲ μουσειακὸ ἀντικείμενο, μονάδα ἄψυχη καὶ ἀνενέργητη.

3. Γιὰ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, μᾶς χρειάζονται οἱ ἀναγκαῖες ὑλικοτεχνικὲς προϋποθέσεις καὶ τὰ μέσα, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῶν ὁποίων σεῖς μεριμνᾶτε. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἀνέγερση καὶ ἀποπεράτωση τοῦ Ναοῦ σας, θὰ προχωρήσετε, μὲ μιὰ σωστὴ ἀξιολόγηση, στὸν ἐσωτερικὸ του διάκοσμο καὶ στὸν ἐξοπλισμὸ του μὲ καθίσματα, θέρμανση κ.λπ. Ἡ φιλότιμη αὐτὴ προσπάθειά σας θὰ ἀποδώσει, ὅπως ἀπέδωσε μέχρι τώρα κάθε ἄλλη ἀνάλογη προσπάθεια πού προηγήθηκε, γιὰτὶ ὁ λαὸς μας εἶναι εὐλαβῆς, σέβεται τὴν Ἐκκλησία του καὶ συντρέχει, μὲ τὸν ὄβολό του, τὰ ἔργα τῆς ἐνορίας του. Τὸ κράτος δὲν μᾶς βοηθᾷ συστηματικὰ, παρ' ἐκτὸς ἐκτάκτων περιπτώσεων. Τὰ χρήματα τὰ ἀναζητοῦμε ἀπὸ τὸ λαὸ μας, πού ὅταν βλέπει ὅτι γίνονται ἔργα καὶ τὰ «λεπτά του πιάνουν τόπο», τότε δὲν διστάζει νὰ βοηθεῖ.

4. Ἐπειδὴ θὰ διαχειρισθῆτε ἱερὸ χρήμα, πού δὲν σᾶς ἀνήκει, ἐπιβάλλεται νὰ τηρήσετε μὲ σχολαστικὴν καὶ εὐταξίαν ὅλα τὰ ἀπαραίτητα βιβλία διαχειρίσεως πού πρέπει νὰ εἶναι σφραγισμένα ἀπὸ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή. Ὁ Ἱ. Ναὸς εἶναι Νομικὸ Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ διαχείριση τῶν ἐσόδων του ὑπάγεται στὶς δεσμεύσεις τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ καὶ ἐλέγχεται ἀπὸ δημόσια ὄργανα τόσο τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ Κράτους. Ἄν γιὰ κάθε δημόσια διαχείριση

ισχύει ο κανόνας «*ή γυναίκα του Καίσαρα δεν αρκεί να είναι τίμια, αλλά πρέπει και να φαίνεται ότι είναι*», στην περίπτωση αυτή ισχύει με το παραπάνω. Οικονομικές και άλλες διαχειριστικές ατασθαλίες, εκτός του ότι θα σās εκθέσουν προσωπικά, όταν γνωστούν, θα προξενήσουν βλάβη στην ψυχή σας και θα ζημιώσουν και όλη την Έκκλησία.

5. Έχετε καθήκον έχετε να περιφρουρήσετε την ακίνητη και την κινητή περιουσία του Ναού σας. Αυτό είναι έργο ιερό, διότι και η περιουσία που τυχόν έχει ο Ναός σας είναι ιερά. Την πρόσφεραν σ' αυτόν εύσεβεις άνθρωποι με δωρεές και αφιερώσεις. Την έσεβάσθησαν οί κατακτητές. Μπορεί να είναι μικρή και ασήμαντη. Χρέος έχετε να την προστατεύσετε από την βουλιμία των καταπατητών, των επίβουλων και των άσεβων, που ούτε Θεόν φοβούνται, ούτε ανθρώπους εντρέπονται. "Αν για την δική σας περιουσία άγρυπνείτε μιὰ φορά, για την περιουσία της Έκκλησίας σας όφείλετε να γρηγορείτε 100 φορές. Με το νοικοκύρευμα της περιουσίας θα αύξήσετε τους πόρους της ένορίας σας και θα της δώσετε τη δυνατότητα να έπιτελέσει και άλλο έργο, χρήσιμο για τους ένορίτες. Η δέ ευθύνη σας άπέναντι του Θεού είναι μεγάλη για κάθε θεληματική ή έξ άμελείας ζημία στην ένορία σας από πράξεις ή παραλείψεις άστοχες έπι του θέματος αυτού.

6. Η 'Ι. 'Αρχιεπισκοπή είναι στη διάθεσή σας για να σās διευκολύνει σε κάθε δυσκολία σας και σε κάθε πρόβλημά σας. Βασική σας άρχή πρέπει να είναι η αξιοποίηση της περιουσίας του Ναού σας. Πολλές φορές η περιουσία αυτή μένει έγκαταλελειμμένη και δέν άποδίδει. Έχει καθιερωθή να θεωρήται «βακούφικο», δηλαδή έκκλησιαστικό, κάθε έγκαταλελειμμένο κτήμα ή σπίτι. Πρέπει να αναστρέψουμε την κακή αυτή εικόνα. Χρειαζόμαστε ανθρώπους με νεύρο, με πυγμή, με μυαλό και με πρα-

κτικές λύσεις για να δούν το πρόβλημα κατάρματα και να λάβουν σωστές αποφάσεις.

7. Μερικοί ιερείς ή και έπίτροποι, προκειμένου να κάνουν κάποιο έργο στην έκκλησία των, ιδίως άγιογραφία, ξυλόγλυπτα, κ.λπ. ή να προμηθευθούν ιερά σκευή, επιλέγουν την εύκολη λύση να πωλήσουν ένα μέρος της ακίνητης περιουσίας του Ναού και με τα χρήματα αυτά να προχωρήσουν τα έργα αυτά. Η λύση αυτή δέν είναι ή πρέπει. Άγιογραφίες, άγορά ιερών σκευών, πολυελαίων, καθισμάτων κ.λπ., έξοπλισμού του Ναού, συνήθως γίνονται με προσφορές των πιστών. Άλλα δέ έργα, όπως επικεράμωση στέγης, ανακατασκευής, άνέγερση ένοριακού Κέντρου κ.λπ. γίνονται με σύσταση Έρανικών Έπιτροπών, που αναλαμβάνουν το δύσκολο έργο της συλλογής χρημάτων. Την περιουσία που έχει ο κάθε Ναός όφείλετε να την αξιοποιήσετε και όχι να την διασκορπίσετε σε έργα, καλά μέν και άγια, τα όποια όμως μπορεί να γίνουν και με άλλους τρόπους, που σās υπέδειξα πιό πάνω.

8. "Αν παρά ταύτα, μέσα στα πλαίσια της αξιοποίησεως ενός ακινήτου του Ναού σας κρίνετε ότι επιβάλλεται ως καλύτερη λύση ή πώλησή του, τούτο θα πρέπει άπαιτητως να συνδυάζεται με την άμεση επένδυση των χρημάτων από την πώληση σε άλλο ακίνητο προσοδοφόρο, ώστε τελικά να μη μένει ο ναός σας τελείως πενιχρός από πάγια έξοδα.

9. Η άπόκρυψη έσόδων του 'Ι. Ναού σας, με σκοπό την άποφυγή καταβολής των νομίμων ύποχρεώσεών σας, και η τήρηση άνεπιστήμου ταμείου άυθαιρέτου είναι πράξη παράνομη και δημιουργεί άταξία στη διαχείριση. Έπειδή δέ η ευθύνη για την διαχείριση δέν βαρύνει μόνο τον ταμία, αλλά είναι συνολική, καλόν είναι να γνωρίζετε ότι είσθε όλοι συνυπεύθυνοι και όφείλετε «εις όλόκληρον» κάθε ποσόν που θα σās καταλογισθή σε περίπτωση καταγγε-

λίας και έλέγχου που θα διενεργηθῆ. Γι' αυτό φροντίσατε να τηρούνται οί νόμοι, ώστε να μη παραστῆ ποτέ ανάγκη να κληθῆτε να δώσετε λόγον για πράξεις ἢ παραλείψεις σας περὶ τὴν διαχείριση.

10. Ἡ ἀποσφράγιση τῶν κυτίων καὶ ἡ καταμέτρηση τῶν χρημάτων τοῦ παγκαρίου πρέπει νὰ γίνεται συχνά, τουλάχιστον ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος διαρρήξεων καὶ κλοπῆς τῶν χρημάτων ἔχει γίνει τελευταία πολὺ αἰσθητός. *Ἡ ὅλη διαδικασία τοῦ ἀνοίγματος καὶ τῆς καταμε-*

τρήσεως πρέπει νὰ γίνεται ἐπὶ παρουσία ὄλων καὶ ὄχι μόνον τοῦ ταμῖα, καὶ πάντως ἐν γνώσει ὄλων. Τὰ κυτία πρέπει νὰ ἔχουν ἀνὰ 3 κλειδιά, ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ ἓνας μόνος του νὰ ἀνοίξει τὰ κυτία, οὔτε κἂν 2. Δὲν εἶναι θέμα ἐμπιστοσύνης, εἶναι θέμα τάξε-

ως καὶ ἐντυπώσεως. Ἄρκετοί, στὸ παρελθόν, μετενόησαν πικρὰ διότι δὲν ἐτήρησαν τὴν ὁδηγία αὐτή.

11. Μετὰ ἀπὸ κάθε καταμέτρηση συντάσσεται Πρακτικὸ καὶ ὑπογράφεται ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἐπιτρόπους καὶ τὸν Πρόεδρο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ προῖον περιφορᾶς Δίσκου κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ ὀρισμένο σκοπὸ. Τὸ περιεχόμενο τοῦ τακτικοῦ δίσκου ποὺ περιφέρεται κάθε Κυριακὴ τὸ ρίπτετε ἐντὸς τοῦ κυτίου καὶ τὸ καταμετρεῖτε μὲ τὸ ἀνοιγμά του. Ἡ ρίψη αὐτῆ καλὸν εἶναι νὰ μὴ γίνεται διαρκούσης τῆς Θ. Λειτουργίας, ἀλλὰ εἰς τὸ τέ-

λος, ὥστε ὁ θόρυβος τῶν κερμάτων νὰ μὴ ἐνοχλεῖ κανέναν, οὔτε νὰ σκανδαλίζει.

12. Ὁ τακτικὸς δίσκος ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, περιφέρεται τὶς Κυριακὲς εἰς τὸ «Ἐξαιρέτως...» ἀπὸ πρόσωπα ἔγκυρα. Προκειμένου τὰ ριπτόμενα κέρματα νὰ μὴ ἐνοχλοῦν, πρέπει ἐσωτερικὰ ὁ δίσκος νὰ εἶναι ἐπενδεδυμένος μὲ τσόχα. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...» σταματᾶ ἐπ' ὀλίγον ἡ περιφορὰ καὶ συνεχίζεται εὐθὺς ἀμέσως.

13. Ἡ εὐταξία ἐντὸς τοῦ Ναοῦ εἶναι βασικὸ καθῆκον τῶν Ἐπιτρόπων. Στὸ σημεῖο

αὐτὸ πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἡ τάξη μέσα στὴν ἐκκλησία δὲν ἐπιβάλλεται μὲ φωνὲς καὶ θυμούς, ἀλλὰ μὲ εὐπρέπεια καὶ σεμνότητα καθὼς καὶ μὲ ὕφος μειλίχιο καὶ ἤπιο, ποὺ δείχνει καὶ αὐτὸ εὐλάβεια καὶ σεβασμὸ πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ χώρου.

Κερία, λάδι σὲ ξύλο, Ἔργο Χ. Μποκόρου

δ. Σύνθεση καὶ ἀρμοδιότητες Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου

1. Τὸ Ἐκκλ. Συμβούλιο ἔχει Πρόεδρο τὸν Αἰδεσιμολ. Ἐφημέριο καὶ ἐπὶ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ἐφημερίων, ἐκεῖνον ποὺ ὀρίζει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Κατὰ τὴν πρώτη, μετὰ τὸν διορισμὸ τῶν λαϊκῶν μελῶν συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου σας, θὰ ἐκλεξετε μεταξύ σας τὸν Ἀντιπρόεδρο, τὸν Ταμῖα καὶ τὸν Γραμματέα. Ὁ καθένας ἔχει τὰ ἰδιαίτερα καθήκοντά του. Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληρώνει τὸν Πρόεδρο κωλυόμενο, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιφύλαξη τῶν ὄσων ἐγράφησαν πιὸ πάνω

στην ένότητα (β§3). Ὁ Ταμίας τηρεῖ τὰ λογιστικά καὶ τὰ ἄλλα βιβλία διαχειρίσεως. Ἐνεργεῖ τὶς εἰσπράξεις μὲ διπλότυπες ἀποδείξεις καὶ γιὰ κάθε πληρωμὴ πρέπει νὰ ἔχει τὴν ἐντολὴ τοῦ Προέδρου. Ὅλες οἱ πληρωμὲς πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ προβλέπωνται ἀπὸ τὸν Προϋπολογισμό πού ὑποβάλλεται στὴ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἐγκρίνεται ἢ διαμορφώνεται κάθε χρόνο. Δὲν ἐπιτρέπονται ὑπερβάσεις. Ἐὰν γίνουν, πρέπει νὰ ἐγκριθοῦν γιὰ νὰ νομιμοποιηθοῦν. Ὁ Ταμίας θὰ πρέπει εὐθύς νὰ παραλάβει τὴ διαχείριση καὶ τὸ ταμεῖο ἀπὸ τὸν προηγούμενο ταμία μὲ πρωτόκολλο, εἰς τριπλοῦν. Ἐνα μένει στὸ Ἀρχεῖο τοῦ ναοῦ καὶ ἀνὰ ἓν κρατοῦν ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος Ταμίας. Καὶ ὁ Ἀπολογισμὸς ὑποβάλλεται στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ πρὸς ἐγκρισιν μαζί μὲ ὅλα τὰ παραστατικά στοιχεῖα πού δικαιολογοῦν τὶς δαπάνες. Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρόεδρος καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ Ἐκκλ. Συμβουλίου δικαιοῦνται νὰ ἐνημερώνονται ὅποτε θέλουν γιὰ τὴν πορεία τῶν οικονομικῶν τοῦ Ναοῦ. Τὸ ταμεῖο δὲν εἶναι τιμάριο τοῦ ταμία. Μερικὲς φορές οἱ ταμίες κάνουν κατάχρησιν τῆς θέσεώς των καὶ διαχειρίζονται αὐτοὶ μόνοι τὰ χρήματα τῆς Ἐκκλησίας ἀπαξιοῦντες νὰ ἐνημερώνουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ λαμβάνουν ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο. Αὐτὸ συνιστᾷ παράβαση καὶ τιμωρεῖται. Ἡ διοίκηση καὶ διαχείριση εἶναι συλλογική. Σὲ περίπτωσιν ἀνωμαλίας ὅλοι θὰ κληθῆτε νὰ δώσετε λόγο καὶ ὅλοι μαζί θὰ ὑποστῆτε τὶς συνέπειες. Γι' αὐτὸ καὶ ὅλοι δικαιούσθε νὰ λαμβάνετε γνῶσιν τῶν πάντων. Ὁ Γραμματέας τηρεῖ τὰ βιβλία τῆς Γραμματείας.

2. Τὸ Ἐκκλ. Συμβούλιο ἐπιλαμβάνεται κάθε ὑποθέσεως πού ἀφορᾷ στὸν Ἱ. Ναό, ἤτοι, στὴ διοίκηση, διαχείριση, ἀξιοποίηση τῆς περιουσίας του, στὴν ἀνέγερση, στὸν ἐξωραϊσμό, στὸν ἐξοπλισμό, στὴ διακόσμηση κ.λπ. Καμμία ἀπόφαση τοῦ Ἐκκλ. Συμβουλίου δὲν ἐκτελεῖται, ἂν δὲν ὑπο-

βληθῆ προηγουμένως στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ δὲν ἐγκριθῆ. Δαπάνες πού γίνονται χωρὶς τέτοια ἐγκριση δὲν εἶναι σύννομες καὶ δὲν καλύπτονται σὲ πιθανὸ ἔλεγχο.

3. Πολὺ περισσότερο δὲν καλύπτονται δαπάνες πού ἔγιναν χωρὶς κἂν ἀπόφαση τοῦ Ἐκκλ. Συμβουλίου, μὲ ἀπλὴ πρωτοβουλία ἐνὸς ἢ δύο Ἐπιτρόπων πού ἀγνόησαν τοὺς ἄλλους. Τέτοιες δαπάνες καταλογίζονται τελικὰ σὲ βάρος ἐκείνων πού τὶς διέταξαν. Ὁ Ναὸς εἶναι Νομικὸ Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου καὶ αὐτὸ σημαίνει πὺς ἐφαρμόζονται γιὰ τὴ διαχείριση οἱ διατάξεις τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ μὲ ὅλες τὶς αὐστηρὲς συνέπειες, ὅπως εἴπαμε.

4. Ἡ ἐκμίσθωση καὶ ἡ πώληση ἀκινήτων τοῦ Ναοῦ γίνονται πάντοτε μὲ δημοπρασία, ὕστερα ἀπὸ ἐγκριση τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Δημοπρασία ἐπίσης γίνεται καὶ γιὰ κάθε ἄλλο ἔργο τοῦ Ναοῦ, ὅπως κτίσιμο, ἐπισκευή, ἀνακαίνιση, ἀγορὰ κ.λπ. Οἱ πρὸς τὸν Ναὸν δωρεές, ἐὰν μὲν πρόκειται γιὰ εἶδη διακόσμησης καὶ ἐξοπλισμοῦ του, ἐγκρίνονται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο, ἐὰν δὲ πρόκειται γιὰ ἀκίνητα, ἐγκρίνονται ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο.

5. Διορισμός, ἀπόλυση καὶ τιμωρία ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων εἶναι ἄκυρα χωρὶς τὴν ἐγκριση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Τὸ Ἐκκλ. Συμβούλιο ἐποπτεύει τὴν ἐκ μέρους των καλὴ ἄσκηση τῶν καθηκόντων των καί, ἂν ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος, προτείνει στὸν Ἀρχιεπίσκοπο, μὲ πράξη του, τὴ λήψη μέτρων.

6. Ὁ Ἱ. Ναὸς ἔχει, ὅπως εἴπαμε καὶ πῶς πάνω, ὀρισμένες οικονομικὲς ὑποχρεώσεις πού ἐξοφλοῦνται ἀνὰ τριμηνία. Οἱ ὑποχρεώσεις αὐτὲς εἶναι:

- Ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου 35%,
- Ὑπὲρ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Οἴκου 9%,
- Ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας 3%,
- Ὑπὲρ τοῦ Τ.Π.Ο.Ε.Κ.Ε. 7%,
- Ὑπὲρ τῆς Ἱ. Συνόδου 0,5%,

- Ὑπὲρ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας 1%,
ΣΥΝΟΛΟΝ 55,5%.

Οἱ ὑποχρεώσεις αὐτὲς προβλέπονται ἀπὸ τὸν νόμο καὶ εἶναι ὑποχρεωτικές.

7. Τὰ χρηματικά διαθέσιμα τοῦ Ἱ. Ναοῦ εἶναι κατατεθειμένα ἐντόκως σὲ Τράπεζα, ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ἱ. Ναοῦ (ὄχι προσώπων). Τὸ ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου εἶναι διαπραγματεύσιμο καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται τὸ ὑψηλότερο. Ὁ ταμίας δικαιούται νὰ κρατᾶ ἓνα μικρὸ ποσὸν χρημάτων γιὰ τὶς τρέχουσες ἀνάγκες.

ε. Λοιπὰ καθήκοντα

1. Πρέπει νὰ σᾶς διακατέχει ἢ μέριμνα γιὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἐσόδων τοῦ Ἱ. Ναοῦ. Αὔξησιν τῶν ἐσόδων σημαίνει αὔξησιν τῶν δυνατοτήτων προσφορᾶς τῆς ἐνορίας πρὸς τὸ λαὸν μας, τὴν νεολαία μας, τὴν κοινωνία μας.

2. Ἡ διαφύλαξις τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ κειμηλίων ἐπίσης. Σὲ πολλοὺς Ναοὺς μας ὑπάρχουν ἰ. εἰκόνες μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας. Πρέπει νὰ φυλάγονται σὲ ἀσφαλὲς μέρος. Ἐπίσης, νὰ καταγραφοῦν σὲ εἰδικὰ πρωτόκολλα εἰς τριπλοῦν. Ἐνα στέλλεται στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή, ἓνα στὴν Ἐφορεία Βυζ. Ἀρχαιοτήτων καὶ ἓνα παραμένει στὸν Ναό.

3. Ἐνίοτε σᾶς ζητεῖται ἀπὸ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή μιὰ ἐκτακτὴ εἰσφορά γιὰ ὀρισμένον σκοπὸν, π.χ. γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν

δαπανῶν διοργανώσεως κάποιας ἐκδηλώσεως. Παρακαλῶ νὰ μὴ δυσανασχετεῖτε. Ὅλοι ὠφελούμεθα ἀπὸ τὴν προβολὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

4. Στὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Ἱ. Ναοῦ σας περιλαμβάνονται καὶ ὀρισμένες ἐφ' ἅπασι εἰσφορὲς ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν ἐνίσχυσιν ὀρισμένων δραστηριοτήτων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς στὸν κοινωνικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν

τομέα. Τέτοιες δραστηριότητες εἶναι, μετὰξὺ πολλῶν ἄλλων, καὶ α. Τὸ μηνιαῖο περιοδικὸν μας ΤΟΛΜΗ καὶ β. Οἱ ὑπὸ λειτουργία Κατασκηνώσεις μας. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς δραστηριότητες εἶναι σημαντικὲς καὶ ἀποβλέπουν στὴν προβολὴν τοῦ ἔργου ὅλης τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ γι' αὐτὸ ὀφείλετε νὰ τὶς συντρέξετε καὶ οικονομικὰ καὶ ἠθικὰ. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ βροῦμε καὶ στὸ πρόσωπό σας κατανόησιν καὶ συμπαραστάσιν.

5. Οἱ Ἑρανικὲς Ἐπιτροπὲς ἢ οἱ Σύλλογοι Ἀνεγέρσεως κ.λπ. ποὺ ὑπάρχουν σὲ πλείστους Ἱ. Ναοὺς ἀποσκοποῦν στὴν συλλογὴ χρημάτων γιὰ συγκεκριμένα ἔργα ἢ ἔργο. Τὴν διάθεσιν ὅμως τῶν χρημάτων ἀποφασίζει τὸ Ἐκκλ. Συμβούλιον. Δὲν ἐπιτρέπεται ὑποκατάστασις τοῦ Ἐκκλ. Συμβουλίου σὲ ἀρμοδιότητές του αὐτὲς ἀπὸ τὴν Ἑρανικὴ Ἐπιτροπὴ ἢ τὸν Σύλλογον Ἀνεγέρσεως.

6. Εὐνόητον εἶναι ὅτι ἐφεξῆς δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ καμμία παραβίασις

της, ούτε τυχόν δικαιολογίες ότι δέν ἐγνωρίζατε τὸ περιεχόμενό της. Θὰ εὔρεθῶ εἰς πολὺ δυσάρεστη θέση νὰ τιμωρήσω τὸν ἢ τοὺς παραβάτες της. Λέγω τοῦτο, διότι διαπιστοῦται ὅτι ἀτυχῶς σὲ πολλοὺς Ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία τάξις τηρεῖται, ἐνῶ σὲ ἄλλους παραβιάζονται καταφῶρος στοιχειώδεις κανόνες περὶ τὴν διαχείριση. Τέτοια κρούσματα δέν πρέπει νὰ ἐπαναληφθοῦν. Ἡ παρούσα Ἐγκύκλιος ἀποβλέπει στὸ νὰ σᾶς ἐνημερώσει μὲ ὑπεύθυνο τρόπο, διὰ νὰ μὴν ἔχετε ἄγνοια.

Ἀγαπητοὶ μου συνεργάτες,

Σᾶς ἔγραψα ἐκτενῶς γιὰ νὰ σᾶς ἐνημερώσω ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ γνωρίζετε πῶς πρέπει νὰ προσφέρετε τὶς ὑπηρεσίες σας στὴν Ἐκκλησία. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει ὅτι κανένας ἐργαζόμενος δέν ἀμείβεται καὶ κανένας ἀγωνιζόμενος δέν στεφανώνεται «*ἂν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ*». Κατὰ συνέπειαν ἐπιβάλλεται ὅλα νὰ γίνονται μέσα στὴν Ἐκκλησία μὲ τάξιν καὶ «*εὐσχημόνως*» γιὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἐπιθυμῶ καὶ πάλιν νὰ ὑπογραμμίσω καὶ νὰ παρακαλέσω ὅλους σας νὰ θεωρῆτε τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν σὰν Μητέρα σας καὶ ὄχι σὰν μητριά σας, οὔτε νὰ προσπαθῆτε νὰ φυλάγεσθε ἀπὸ αὐτὴν ὡσὰν νὰ εἶναι ἐχθρὰ σας, γιατί θὰ ἀντιληφθῆτε πολὺ σύντομα ὅτι ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ εἶναι ἡ προστασία σας καὶ ἡ καταφυγὴ σας. Αὐτὴ θὰ ἐπιληφθῆ τῶν προβλημάτων τῆς ἐνορίας σας γιὰ νὰ δώσει λύση. Αὐτὴ θὰ σᾶς ὑποδείξει τρόπους νὰ ἀντιμετωπίσετε σωστά μιὰ δυσκολία σας. Αὐτὴ θὰ σᾶς προστατεύσει ἀπὸ ποικίλες ἐπιβουλές μὲ τὸ κῦρος ποὺ διαθέτει. Αὐτὴ θὰ σᾶς ἐμπνεύσει προσανατολισμοὺς καὶ θὰ σᾶς καθοδηγήσει σωστά.

Πρέπει νὰ μὴ σᾶς διαφεύγει ποτέ ἀπὸ τὸν νοῦν ἡ μεγάλη ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐνιαία. Τὸ ὅτι εἴσθε Ἐπίτροποι μιᾶς συγκεκριμένης ἐνορίας καὶ ἔχετε ταχθῆ νὰ

ἐνδιαφέρεσθε γιὰ τὴν παντοειδῆ προαγωγή της, τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι δικαιούσθε νὰ ἀδιαφορεῖτε γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ὅλης Ἐκκλησίας τοῦ τόπου μας, τῆς ὁποίας συνισταμένα εἶναι ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ. Ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ συντονίζει τὶς προσπάθειες ὅλων καὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἔχει τὰ μέσα γιὰ νὰ ἀσκεῖ τὸ εὐεργετικό της ἔργο. Ἡ ἐμβέλεια τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς εἶναι μεγάλη καὶ καλύπτει καὶ σᾶς. Καθημερινὰ δίνει τὴ μαρτυρία της μέσα στὴν κοινωνία, σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, χάρις καὶ στὴν οἰκονομικὴ κάλυψη ποὺ τῆς προσφέρουν οἱ ἐνορίες. Βοηθήστε μας, λοιπόν, νὰ συνεχίσουμε τὴν προσπάθειά μας, ποὺ ἂν σταματήσῃ ἢ ἔστω περιορισθῇ, τοῦτο θὰ ἔχει ἐπιβλαβεῖς γιὰ ὅλες τὶς ἐνορίες ἐπιπτώσεις. Ὅταν ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ εἶναι καλὰ ὀργανωμένη, ὅταν μάχεται, ὅταν δραστηριοποιεῖται, ὅταν συντονίζει, ὅταν κινεῖται, ὅταν ζῆ καὶ ἀγωνίζεται, τότε ὅλες οἱ ἐνορίες ἐπωφελοῦνται καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία προβάλλεται.

Σᾶς εὐχομαι νὰ ἔχετε τὴν εὐλογία καὶ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἐπιτελέσετε εὐσυνείδητα τὸ ἔργο σας. Ὁ Κύριος, ποὺ σᾶς καλεῖ νὰ τὸν διακονήσετε, ἄς σᾶς ἐνισχύει καὶ στηρίζει στὴν ἱερὰ διακονία σας καὶ ἄς σᾶς χαρίζει τὴν ἀγαθὴ μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς σας ὅτι ἄψογα τὴν ἐπιτελεῖτε. Μὴ λησμονήσετε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὅτι ἐκλήθητε νὰ ἐπιτελέσετε ἔργο ἱερὸ καὶ γι' αὐτὸ νὰ γνωρίζετε ὅτι κάθε τι ποὺ προσφέρετε στὴν Ἐκκλησία θὰ σᾶς τὸ ἀνταποδώσει ὁ Θεὸς σὲ βαθμὸ ἑκατονταπλασίονα, ἐφ' ὅσον τὸ προσφέρετε μὲ τὴν καρδιά σας, κάθε δὲ τυχὸν ἀμέλειά σας θὰ ἔχει βαρεῖες συνέπειες γιὰ τὴν ψυχὴ σας.

Μὲ πατρικὲς εὐχὲς καὶ τιμὴ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ Π Ο Ι Μ Α Ν Τ Ι Κ Η Σ Ε Π Ι Γ Ν Ω Σ Ε Ω Σ

Προβληματισμοί για τὰ αὐτονόητα

Τοῦ Πρωτοπρεσβ. Βασιλείου Θερμοῦ

Ένας ἀπό τοὺς βασικώτερους λόγους τῆς ἐκκλησιαστικῆς συγχύσεως καὶ ταλαιπωρίας, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἔγκειται στὴν ἔλλειψη βαθύτερης ὁμοφωνίας ἡμῶν τῶν κληρικῶν γιὰ τὸ ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή μας, γιὰ ποιο λόγο χειροτονηθήκαμε. Ἡ κατάσταση

θυμίζει τὴν διαπίστωση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Δέν ζητοῦν ἱερεῖς ἀλλὰ ρήτορες, οὔτε οἰκονόμους ψυχῶν ἀλλὰ φύλακες χρημάτων, οὔτε καθαρὸς λειτουργοὺς ἀλλὰ ἰσχυροὺς προστάτες. Θὰ τοὺς δικαιολογήσω κάπως: ἔτσι τοὺς ἔχουμε ἐκπαιδεύσει ἐμεῖς οἱ ὁποῖοι γινόμεσθε σὲ ὅλους τὰ πάντα, δέν ξέρω γιὰ ποιο λόγο, γιὰ νὰ τοὺς σώσουμε ὅλους ἢ γιὰ νὰ τοὺς καταστρέψουμε».¹

Κάνει ἐντύπωση πῶς τόσο νωρὶς τέθηκε τὸ

θέμα τῆς ἱερατικῆς ταυτότητος. Ένας ἅγιος ποὺ δεινοπάθησε ἀπὸ κληρικούς ἀναρωτιέται ἂν ἐτοιμάζουμε πραγματικούς λειτουργοὺς καὶ ποιμένες, ἢ μᾶλλον ταμίες, ρήτορες, πολιτικούς. Σήμερα θὰ προσθέταμε: διοικητές, μηχανικούς, διακοσμητές, τραγουδιστές κ.ἄ.

Κάποιοι αισθανόμεσθε πὼς ἱερωθήκαμε προκειμένου νὰ μποροῦμε νόμιμα νὰ ἐπιδείξουμε τὶς φωνητικὲς μας ἱκανότητες ἢ τὸ ἐπιβλητικὸ μας παράστημα. Κι ἔρχονται λατρευτικὲς στιγμὲς ποὺ ἀναρωτιέται κανεὶς: Γιὰ ποιούς τὰ τελεῖ αὐτὰ ὁ παππούλης; Τί ἀκριβῶς νόημα ἔχουν τὰ ψαλλόμενα, ὅταν ὁ τρόπος ποὺ λέγονται φανερώνει βαθειὰ ἀποξένωση λειτουργοῦ καὶ ἐκκλησιάσματος;

Ἄλλοι ἀπὸ μᾶς εἰσήλθαμε στὸν κλῆρο ἀπλῶς «γιὰ νὰ χτυπᾶ ἢ καμπάνα», κατὰ τὴν προσφιλεῖ ἐκφραση πολλῶν ἐπισκόπων. Δηλαδή γιὰ νὰ σταματήσουν νὰ τοὺς ἐνοχλοῦν οἱ ἐνορίτες. Πρόκειται γιὰ τὶς περιπτώσεις ὅπου ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε μία σιωπηρὴ συμφωνία τοῦ τύπου «δέν εἶναι καὶ τὸ πιὸ κατάλληλο πρόσωπο, ἀλλὰ χρειαζόμεσθε κάποιον ποὺ νὰ τελῆ τὶς ἱεροπραξίες». Πολὺ σύντομα αὐτὸς μετατρέπεται σὲ χειρῶνακτα τῆς Χάριτος, ποὺ σὲ πολὺ λίγα θυμίζει πλέον τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Εὐνόητο εἶναι ὅτι μὲ κάθε τέτοια παραφθορὰ τὸ διδακτικὸ καὶ τὸ ποιμαντικὸ λειτουργημὰ ἐξ ἀρχῆς τίθενται στὸ περιθώριο. Έτσι γεννήθηκε ἡ νοοτροπία ὅτι δῆθεν ἡ λατρεία δέν εἶναι ποιμαντικὴ καὶ διδαχὴ. Ἄλλ' αὐτὸ δέν εἶναι ἀληθές. Κάθε λατρευτικὴ πράξη ἀποτελεῖ ποιμαντικὴ καὶ διδακτικὴ ἐνέργεια, ἀναλόγως τοῦ ἥθους καὶ τῆς προσοχῆς μὲ τὰ ὁποῖα τελεῖται. Ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς καταδύσεως τοῦ βρέφους στὸ νερὸ τῆς κο-

λυμβήθρας (μήπως είναι καιρός ν' αναρωτηθούμε αν ή πρόχειρη και έλλιπής κατάδυση εϋθύνεται για πλῆθος προβλημάτων μετέπειτα στη ζωή;) μέχρι τὸν τρόπο πὸν ἐκφέρουμε εϋχές και αἰτήσεις, κυριολεκτικὰ ποιμαίνουμε. Μία βεβιασμένη και ἀγχώδης ἐκφορὰ τοῦ ἱερατικοῦ λόγου μεταφέρει στοὺς πιστοὺς τὸ μήνυμα ὅτι δὲν πρόκειται για κάτι σοβαρό. Μία θεατρικὴ διατύπωση, ἀντίθετα, τοὺς κρύβει τὸ δρόμο για τὴ συνάντησή τους με τὴν μεταμορφωτικὴ δυναμικὴ τοῦ λειτουργικοῦ λόγου.

Ἐνα καλὸ θυμίαμα ἀσκεῖ ποιμαντικὴ, ἔνα κακὸ θυμίαμα λυμαίνεται τὴν ποιμαντικὴ πὸν ἄλλες στιγμὲς ἀσκοῦμε. Μία κακὴ μικροφωνικὴ ἐγκατάσταση παρεμβάλλεται ὡς ἐμπόδιο ἀνάμεσα στὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ και στὸν πιστό. Ἐνα μάτι πάνω ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη, ἔτσι ἀντισταθμικὰ τρομακτικὸ πὸν εἶναι, ἀκυρώνει ὁμορφα κηρύγματά μας περὶ ἀγάπης. Δὲν ὑπάρχουν οὐδέτερες καταστάσεις και οὐδέτερη λατρεία. *Μέ ὅ,τι και νὰ κάνουμε ποιμαίνουμε και διδάσκουμε. Ἡ ποιμαντικὴ δὲν εἶναι ἐνέργεια, εἶναι στάση.*

Ὁ Ἄγγελος ἐπισκέφθηκε τὸν πνευματικὸ τῆς ἐνορίας του για νὰ ἐξομολογηθῆ. Εἶναι 14 ἐτῶν και κάπως ντροπαλός. Ἐτσι λοιπὸν καθυστέρησε. Κάποια στιγμὴ ἄκουσε τὴ μοιραία φράση πὸν κράτησε για χρόνια μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία: «Ἐλα, παιδί μου, γιατί ἔχουμε και δουλειές».

Ἐδῶ δὲν πρόκειται για μία ἀπλῆ ἀστοχία ἢ ἀδεξιότητα. Ἡ μικρὴ αὐτὴ φράση, ἀκόμη και ἂν λέχθηκε με ἥπιον τρόπο, ὑποκρύπτει τὴ σύγχυση πὸν κατοικοεδρεύει στὸ νοῦ πλῆθους κληρικῶν: Ποιὲς εἶναι οἱ πραγματικὲς μας δουλειές; Ποιὲς ἄλλες μπορεῖ νὰ εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐμψυχους ναοὺς τοῦ Χριστοῦ;

Χαμένοι μέσα στα διοικητικὰ και οικονομικά, στὶς οικοδομικὲς ἐργασίες, ἀκόμη και σὲ ἔργα φιλανθρωπίας, λησμονοῦμε ὅτι τὸ πρῶτιστο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ ἂν ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ζοῦμε στὴν ἐποχὴ τῶν συγκεκριμένων μέ-

σων και τῶν συγκεκριμένων σκοπῶν. Οἱ ναοὶ μας γίνονται ὅλο και μεγαλύτεροι, ὅλο και ὁμορφότεροι, για νὰ στεγάσουν ὅμως Χριστιανούς χωρὶς μετάνοια, χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς χαρά. Ποιὸ τὸ ὄφελος τῶν πολυτελῶν ἀρτοφοριῶν και τῶν βαρέων συνθρόνων, ὅταν οἱ πιστοὶ μας ταλαντεύονται μεταξύ ρουτίνας και θρησκοληψίας ἀπὸ τὴ μιά, φανατισμοῦ και μισανθρωπίας ἀπὸ τὴν ἄλλη;

Μερικοὶ θὰ ἀντεῖπουν: μὰ δὲν κηρύττουμε ὅλοι οὔτε ἐξομολογοῦμε ὅλοι. Φυσικά, ἀλλὰ τὸ τριπλὸ ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ δὲν μερίζεται. Μόνον ὅταν συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἀσκοῦμε ποιμαντικὴ και διδαχὴ με ὁποιαδήποτε δραστηριότητά μας, μόνον τότε ὑπάρχει ἐλπίδα ἢ προσωπικότητά μας νὰ ἐναρμονισθῆ με τὴν ἱερατικὴ μας διακονία, ὥστε ἡ τελευταία νὰ μὴν παρουσιάζη ἀντιφάσεις.

Σὲ πολλὲς πτυχὲς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς κάποιες δραστηριότητες (συμπεριλαμβανομένης και τῆς λατρείας) ἔχουν μεταβληθῆ σὲ αὐτοσκοποὺς, λησμονώντας ἔτσι τὸν ἀληθινὸ τους παραλήπτη: τὸν πιστό. Πολλοὶ κληρικοὶ μας και ἐκκλησιαστικοὶ σύμβουλοι εἶναι προθυμότατοι νὰ ξοδέψουν για ἔργα οἰκοδομικά πὸν θὰ παραμείνουν, διασώζοντας ἔτσι τὴν δικὴ τους μνήμη στοὺς αἰῶνες, ὄχι ὅμως για ἔργα κατηχήσεως πὸν θὰ οἰκοδομήσουν ψυχές. Αὐτὰ δὲν φαίνονται οὔτε γράφονται πουθενά. Οἱ Πατέρες μας, ὅμως, διὰ τοῦ Ἁγίου Μαξίμου μᾶς ὑπενθυμίζουν: «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι Ἐκκλησία μυστικὴ».² Γι' αὐτὸν ἐπιτελοῦνται τὰ νῦν, γι' αὐτὸν ὑπάρχουν τὰ ἔσχατα. Γι' αὐτὸν ἀποφάσισε ὁ Χριστὸς ν' ἀφήσῃ ἱερεῖς.

Γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο και μόνον ἀξίζει νὰ παραμείνῃ κρυφὴ και ἄγνωστη ἢ διακονία μας, με τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ γραφῆ «ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 10, 20).

1. Ὁμιλία μβ', 25, ΕΠΕ 2, 287.

2. Μυσταγωγία, δ', ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 129.

«Θεοτόκε· ἀπαρχὴ ἀληθῶς τῶν τιμιωτάτων»

«... Ἄλλὰ πῶς ἂν τις ἦ τισι καὶ λογισμοῖς καὶ λόγοις χρησάμενος καὶ βραχέα τινὰ τῆν σὴν ἀνυμνήσῃ δέσποινα χάριν;

α'. Σὺ τὸν τῆς φθορᾶς τοῦ γένους ἡμῶν ῥοῦν ἀκρατῶς φερόμενου ἄνωθεν, ἔστησας ὑπὲρ τὴν τυπικὴν κιβωτόν, τὸ Ἰορδάνου πάλαι διακόψασαν ρεῦμα.

β'. Διὰ σοῦ τὸ πικρὸν τῆς ἀσεβείας διαίρηθ' ἐπέλαγος, τὸν μὲν νέον Ἰσραὴλ ἀβρόχῳ ποδὶ πρὸς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν νεφέλῃ καὶ πυρὸς στύλῳ παρέπεμψε, τὸν δὲ νοητὸν φαραῶ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν Αἰγυπτίοις ἐν ἑαυτῷ δεξάμενον κατεπόντισε.

γ'. Σὺ τὸ τῆς ζωῆς μάννα, Χριστόν, καὶ τὸ ἐκ πλευρᾶς αὐτοῦ γλυκὺ πόμα, κατὰ τὴν ἀκρότομον ἐκείνην πέτραν ἐν τῇ τῆς ἀμαρτίας ἐρήμῳ, τὸν σὸν λαὸν ποτίσασά τε καὶ θρέψασα, τοῦ θανάτου τῆς ἀμαρτίας ἐξήρπασας.

δ'. Σὺ τὸν τῆς ἀρχαίας ἔχθρας ἀδιά-

βατον φραγμὸν διακόψασα καὶ τὸ μεσότοιχον καταστρέψασα, εἰρήνην ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς κατεσκεύασας.

ε'. Σὺ τὸν Θεὸν ὅλον καὶ ἄνθρωπον ὅλον ἐπὶ γῆς ὑπὲρ φύσιν γεννήσασα, τὸν ἄνθρωπον ὅλον ὑπερφυῶς θεωθέντα εἰς οὐρανὸν αὐθις ἀνήγαγες.

ς'. Σὺ τὴν προγονικὴν ἡμῶν κατάραν ὑπερόριον ἡμῶν ἐκβαλοῦσα, τὴν εὐλογίαν εὐκλεῶς ἀντεισήξας, “εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν” ἄνωθεν ὑπὲρ πάντων ἀκούσασα.

ζ'. Σὺ τῆς παρακοῆς ἡμῶν καὶ τῆς κατα-

δίκης τὸ γραμματεῖον, λόγῃ τοῦ σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ διαρρήξασα, τοῖς αἵμασιν ἐκείνου βασιλικῶς ἡμῖν τὴν ἐλευθερίαν ὑπέγραψας.

η'. Τοῦ κηρύγματος σὺ τῶν ἀποστόλων ἀφορμὴ κεχημάτικας.

θ'. Τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων ὑπόθεσις.

ι'. Γυναῖκες ὑπερφυῶς διὰ σοῦ κατὰ τοῦ πρώτου τῶν γυναικῶν τυράννου περιφανῆ τὴν νίκην καὶ τὸ τρόπον ἔστησαν.

ια'. “Ἠγάπησάν σε νεάνιδες”, ὁσίων δηλαδὴ ψυχαι καὶ δικαίων, παρθένοι τε καὶ καθαραὶ καὶ πρὸς ἀρετὴν πᾶσαν ἀκμάζουσαι. “Εἴλκυσάν σε ὀπίσω σου”, “εἰς ὁσμὴν μύρων σου ἔδραμον”.

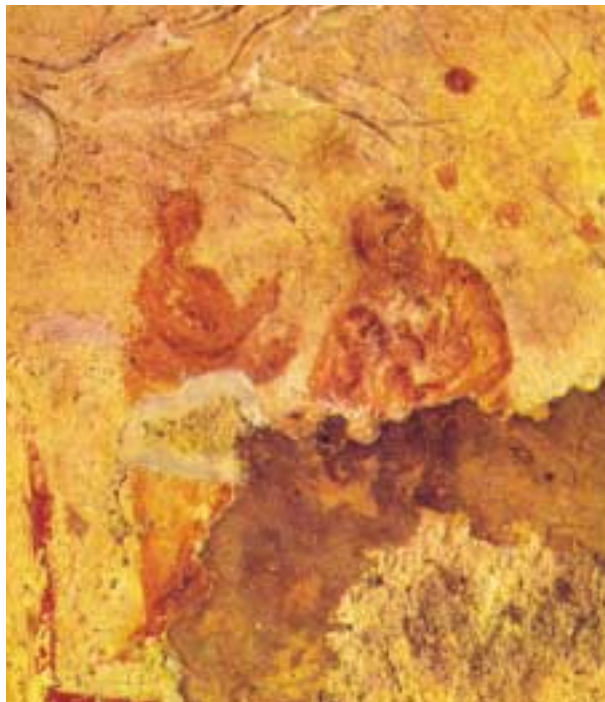
ιβ'. “Εἶδόν σε θυγατέρες καὶ ἤνεσάν σε, βασίλισσαι καὶ πολλακαὶ καὶ ἐμακάρισάν σε”, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα. Συναδέτω σοι ταῦτα καὶ Δαβὶδ ὁ σὸς προπάτωρ καὶ θεοπάτωρ, “πᾶσα” λέγων “ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσθωθεν, ἐν

κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη πεποικιμένη; ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς· αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται”.

ιγ'. Σὲ νόμος καὶ προφῆται τυπικῶς κατὰ καιρὸν ὑπογράψαντες πρότερον, τῇ σῇ δόξῃ περιφανῶς ἐδοξάσθησαν ὕστερον.

ιδ'. Σὲ χρυσῆ προετύπου λυχνία ἐπτάφωτος, τοῖς ἐπτά περιλαμπομένην τοῦ πνεύματος φωσφόροις χαρίσμασι...».

Φιλοθέου Κοκκίνου,
Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου

Ἡ δευτέρα κατ' ἀρχαιότητα εἰκονογραφικὴ παράσταση (τοιχογραφία) τῆς Θεοτόκου (τέλος τοῦ β' - ἀρχὴς τοῦ γ' αἰῶνα). Κατακόμβη τῆς Πρισκίλλης, Ρώμη.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟ

«Θεοτόκε· πρόξενε τῆς κατὰ λόγον ζωῆς ἡμῶν»

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

«... Ἡ ἀποστασία τῶν πρωτοπλάστων ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀνυπακοή των προκάλεσε τὴν ἔξωση ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴ διακοπὴ τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό. Ἀλλὰ ὁ Θεός, κινούμενος ἐκ μεγάλης καὶ πολλῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἤδη κατὰ τὴν ἔξωση τῶν πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸν Παράδεισο, διετύπωσε, τὴν ἰδίᾳ ἐκείνη στιγμῇ, τὸ λεγόμενον Πρωτευαγγέλιον, δηλαδὴ τὴν ἐπιθυμίαν Του κάποτε τὸ χάσμα νὰ γεφυρωθεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ δοκιμάσει καὶ πάλι τὸν γλυκασμὸ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς λυτρώσεως καὶ νὰ ξαναγίνει ἔνοικος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Παραδείσου. Καὶ αὐτὸ τὸ ὅποιο γιὰ αἰῶνες ὀλόκληρους ἦταν ἓνα μυστήριον, πραγματώθηκε τότε στὴ Ναζαρέτ, ὅταν Ἄγγελος Κυρίου τὴ βουλή αὐτῆ, τὴν προαιώνια τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀνήγγειλε καὶ τὴν ἔκαμε γνωστὴ στὴν Παρθένο Μαρία, πρὸς τὴν ὁποία ἔφερε τὸν ἀρχαγγελικὸ ἀσπασμὸ ἀλλὰ καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸ μήνυμα αὐτὸ τῆς σωτηρίας. Καὶ ἔκτοτε τὸ μυστήριον ἐκείνο, τὸ ὅποιο δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ χωρέσει στὴν ἀνθρώπινη διάνοια, ἔγινε προσιτὸ στοὺς ἀνθρώπους, ὄχι τόσο μὲ τὸν νοῦ καὶ μὲ τὴ λογικὴ, ὅσο μὲ τὴν βίωση καὶ τὴν ἐμπειρία, δεδομένου ὅτι τὰ τῆς Πίστεως κατορθώματα μόνον μὲ τὴν Πίστη βιώνονται καὶ μόνον διὰ τῆς ἐμπειρίας κατορθοῦνται. Ἔτσι, λοιπὸν, πανηγυρίζει ὀλόκληρος ὁ κόσμος αὐτῆ τὴν ἐπέτειον, γιὰτὶ εἶναι μία ἑορτὴ πού ἀναφέρεται καὶ ἐνδιαφέρει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπουδήποτε τῆς γῆς καὶ ἂν αὐτοὶ διαβιώνουν. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐκπλήρωση αὐτῆς τῆς παλαιᾶς βουλῆς, τῆς προαιωνίου.

Τὴ βουλή τὴν προαιώνια ὁ Ἄγγελος ἀποκάλυψε στὴν Θεοτόκον. Ἔτσι λοιπὸν ἔρχεται στὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Μονογενῆς, ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος θέλησε νὰ ἀναπλάσει τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀρχαία δόξα καὶ στὸ ἀρχαῖο κάλλος καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὶς σχέσεις μας μὲ τὸν Θεό.

Χάρη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ χάρη στὴν Παρθένο Μαρία, ἡ ὁποία χρημάτισε τὸ δοχεῖον τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, δὲν εἴμαστε πλέον χαμένοι μέσα στὴν αἰωνιότητα καὶ μέσα στὴ γῆ. Ἀλλὰ ἔχουμε προορισμὸ: εἴμεθα πολῖτες τῆς Οὐρανίου Βασιλείας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θὰ τοῖσιει: «ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει». Δὲν εἴμαστε πλέον ξένοι καὶ πάροικοι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ συμπολίτες τῶν Ἁγίων. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκείνο τὸ ὅποιο χαρίζει στὶς καρδιές μας τὴν ἐλπίδα, τὴν αἰσιοδοξία: αὐτὴ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀσφάλειας καὶ τῆς βεβαιότητος, ἡ ὁποία κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ αἰσθάνεται εὐτυχῆς, ἱκανοποιημένους: νὰ ἔχει γεμάτη τὴν ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά του ἀπὸ τὸ νόημα αὐτῆς τῆς ὑπαρξῆς. Γιὰτὶ χάρη στὸν Χριστὸ καὶ χάρη στὴν Παναγία μας εἴμαστε πλέον σεσωσμένοι, εἴμαστε λυτρωμένοι, ἔχουμε τὸ διαβατήριον τοῦ Οὐρανοῦ στὰ χέρια μας. Καὶ ὅταν ὁ Θεὸς μᾶς καλέσει, πηγαίνουμε στὴν Βασιλεία Του, τὴν ὁποία ἐξ ἀγάπης Ἐκεῖνος ἠθέλησε ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς νὰ προγευόμαστε μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ μέσα στὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας».

«Θεοτόκε· τῆς οἰκονομίας ἰστός, ἐν ᾧ ἀρρήτως ὑφάνθη ὁ τῆς ἐνώσεως χιτῶν· οὐπὲρ ἰστοουργὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον»

Τοῦ Χρήστου Γιανναρά

«Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει στὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας Θεοτόκου ἐκεῖνο τὸ κτίσμα, ποῦ —μόνο αὐτὸ μέσα σέ ὅλη τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ— ἔφτασε στὴν πληρότητα τοῦ σκοποῦ γιὰ τὸν ὁποῖο ὑπάρχει ἡ κτίση: στὴν πληρέστερη δυνατὴ ἐνότητα μὲ τὸν Θεό, στὴν πληρέστερη πραγματοποίηση τῶν δυνατοτήτων τῆς ζωῆς. Ἡ συγκατάθεσή της στὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ δὲν ἦταν μόνο ἕνας συντονισμὸς τῆς ἀνθρώπινης θέλησης μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἕνα μοναδικὸ ὑπαρκτικὸ γεγονός ἀλληλοπεριχώρησης τῆς ζωῆς τοῦ κτιστοῦ καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀκτίστου: Ἀξιώθηκε ἡ Παναγία νὰ μετᾶσχει κατὰ τὴ φυσικὴ τῆς ἐνέργεια (τὴν ἐνέργεια τῆς θέλησης, ἀλλὰ καὶ τῆς μητρότητας) στὴν κοινὴ ἐνέργεια τῆς Θεότητας, δηλαδὴ στὴν ἴδια τὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ. Ἡ φυσικὴ τῆς ζωῆς, τὸ αἷμα της, ἡ βιολογικὴ λειτουργία τοῦ σώματός της, ταυτίστηκε μὲ τὴ ζωὴ τὴν ἐνεργούμενη στὴ σαρκωμένη ὑπόσταση τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ὁ Θεὸς Λόγος ἔζησε ὑποστατικὰ ὡς μέρος τοῦ σώματός της· μὲ τὴ δική της σάρκα καὶ τὸ αἷμα, μέσα στὴ μήτρα της, ἔζησε ὁ Θεός, ταυτίστηκε ἡ δική της φυσικὴ κτιστὴ ἐνέργεια μὲ τὴν ἐνέργεια ζωῆς τοῦ ἀκτίστου.

Καὶ δὲν “δάνεισε” ἀπλῶς τὶς βιολογικὲς της λειτουργίες στὸν Θεὸ Λόγο ἢ Θεοτόκος —γιατὶ δὲν “δανεῖζει” μιὰ μάνα τὸ σῶμα της στὸ παιδί της, ἀλλὰ οἰκοδομεῖ μὲ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα της τὴν ὑπαρξή του, ὅπως συγκροτεῖ καὶ τὴν “ψυχὴ” τοῦ παιδιοῦ της μὲ τὸ θηλασμό, τὸ λόγο, τὸ χάδι, τὴ στοργή της. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιμένει ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν προσέλαβε ἀπλῶς σάρκα κατὰ τὴν ἐνανθρώπησή του, ἀλλὰ “σάρ-

κα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερά”, ὅπως εἶναι ἡ σάρκα κάθε ἀνθρώπινου ἐμβρύου. Ὁ Χριστὸς προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση μὲ τὸ σύνολο τῶν ἐνεργειῶν ποῦ τὴ συνιστοῦν καὶ τὴν ἐκφράζουν, σωματικῶν καὶ ψυχικῶν. Καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Θεοτόκου δὲν σταματᾷ στὴν οἰκοδομὴ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐκτείνεται καὶ σέ ὅ,τι θὰ μπορούσαμε νὰ ὀνομάσουμε συγκρότηση τῆς ψυχῆς του, τοῦ ἀνθρώπινου ψυχισμοῦ του — ἀφοῦ ἡ μάνα εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἄρθρωση τῶν πρώτων ψυχικῶν βιωμάτων, τῶν πρώτων ἐπιγνώσεων, τῶν πρώτων ψελλισμάτων, τῆς προοδευτικῆς εισόδου τοῦ παιδιοῦ στὸν κόσμο τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν συμβόλων, τὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων.

Μητέρα τοῦ Θεοῦ λοιπὸν ἢ Παρθένος Μα-

ρία ταύτισε στην ύπαρξή της τη ζωή του κτιστού με τη ζωή του άκτιστου, ένωσε στη δική της ζωή την κτίση με τον κτίστη της. Έτσι κάθε κτίσμα, ή σύμπασα δημιουργία του Θεού, βρίσκει στο Πρόσωπό της την πύλη της “ὄντως ζωῆς”, τήν εἴσοδο πρὸς τὸ πλήρωμα τῶν ὑπαρκτικῶν δυνατοτήτων. “Ἐπ’ αὐτῇ χαίρει πᾶσα ἡ κτίσις, ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος”. Μὲ τὴ γλώσσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, κάθε εἰκόνα συμπεριληπτικῆ τῆς φύσεως ἀποδίδεται στὴν Παναγία, γιὰ νὰ δηλωθεῖ ἀκριβῶς ἡ συμπαντικὴ ἀνακαίνιση τοῦ κτιστοῦ ποὺ συντελέστηκε στὸ Πρόσωπό της. Εἶναι “οὐρανὸς” καὶ “γῆ ἀγαθὴ” καὶ “ὄρος ἀλατόμητον” καὶ “πέτρα ποτίζουσα τοὺς διψῶντας τὴν ζωὴν” καὶ “μήτρα εὐθηνοῦσα” καὶ “ἄρουρα βλαστάνουσα ἰλασμούς”. Καὶ ἡ ἀπαραμίλλη “σημαντικὴ” τῆς ὀρθόδοξης ἀγιογραφίας μεταφέρει τὴν εἰκαστικὴ ὑπο-

τύπωση αὐτῶν τῶν εἰκόνων ἄλλοτε στὸ σχέδιο καὶ ἄλλοτε στὸ χρῶμα, εἴτε βρεφοκρατοῦσα παριστάνει τὴ Θεοτόκο καὶ θρόνο τῆς Θεότητος, εἴτε δεομένη, εἴτε γλυκοφιλοῦσα, εἴτε “κεκλιμένη” στὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἢ στὴ δική της κοίμησι. Εἶναι ἡ νέα Εὐὰ ποὺ συγκεφαλαιώνει τὴ φύση ὄχι στὴν “παρὰ φύσιν” αὐτονομία καὶ στὸ θάνατο, ἀλλὰ στὴν “ὑπὲρ φύσιν” μέθεξι τῆς Θεότητος καὶ στὴν πραγματοποίηση τῆς αἰώνιας ζωῆς. Γιατὶ τὸ δικό της θέλημα ἀποκαθιστᾷ τὸ ὑπαρκτικὸ “τέλος” ἢ σκοπὸ τῆς καθολικῆς δημιουργίας, δίνει νόημα καὶ ἐλπίδα στὴν “ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως”. “Ὅταν οἱ πιστοὶ ζητοῦν τὶς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου γιὰ τὴ σωτηρία τους, δὲν ζητοῦν κάποιον εἶδος δικανικῆς μεσιτείας, ἀλλὰ τὴ συμπερίληψη καὶ τῆς δικῆς τους ἀτελέσφορης θέλησης στὸ δικό της ζωοποιὸ θέλημα, ποὺ καταφάσκει τὴ σωτήρια ἀγάπη τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ».

«Θεοτόκε· τόπος Κυρίου, ἡ θεοστιβῆς γαῖα»

Τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

«... Τὸ Χριστολογικὸ δόγμα δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ διατυπωθεῖ ἐπακριβῶς καὶ ἐπαρκῶς, ἂν προηγουμένως δὲ συμπεριληφθεῖ καὶ μιὰ ἀρκετὰ σαφῆς διδασκαλία γιὰ τὴ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικά, ὅλες οἱ ἀμφιβολίες καὶ τὰ σφάλματα γύρω ἀπὸ τὴ Μαριολογία στὰ νεώτερα χρόνια ὀφείλονται σὲ τελευταία ἀνάλυση στὴν τέλεια ἀκριβῶς σύγχυση πάνω στὸ Χριστολογικὸ θέμα. Φανερώνουν μιὰν ἀπελπιστικὴ “σύγχυση στὴ Χριστολογία”. Δὲν ὑπάρχει χῶρος γιὰ τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ μέσα σὲ μιὰ “μειωμένη Χριστολογία”. Οἱ Προτεστάντες θεολόγοι ἀπλῶς δὲν ἔχουν νὰ ποῦν τίποτα γι’ αὐτήν. Κι’ ὅμως νὰ ἀγνοεῖς τὴ Μητέρα σημαίνει νὰ παρερμηνεύεις τὸν Υἱό. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τὸ πρόσωπο τῆς Εὐλογημένης Παρθένου μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ σωστὰ καὶ νὰ περιγραφεῖ μὲ ἀκρίβεια μόνον μέσα σ’ ἓνα Χριστολογικὸ πλαίσιο καὶ στὸ κλίμα τῆς Χριστολογίας. Ἡ Μαριολογία πρέπει νὰ εἶναι μόνον ἓνα κεφάλαιο στὴ διαπραγμάτευση τῆς Σαρκώσεως, δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἐπεκταθεῖ σὲ μιὰ ἀνθύπαρκτη “πραγματεία”. Ὁχι, φυσικά, ἓνα προαιρετικὸ ἢ περιστασιακὸ κεφάλαιο, ὄχι ἓνα παράρτημα, ἀλλὰ ἓνα κεφάλαιο ποὺ ἀνήκει στὸ καθαυτὸ σῶμα τοῦ δόγματος. Τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως περικλείει τὴ Μητέρα τοῦ Σαρκωθέντος. Καὶ ὅμως, κάποτε αὐτὴ ἡ Χριστολογικὴ προοπτικὴ ἀμαυρώθηκε ἀπὸ ἓνα λατρευτικὸ ὑπερτονισμό, ἀπὸ ἓναν μὴ ἰσορροπημένο εὐσεβισμό. Ἡ εὐσέβεια πρέπει πάντα νὰ καθοδηγεῖται καὶ νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τὸ δόγμα. Ἀκόμα, πρέπει νὰ ὑπάρχει ἓνα κεφάλαιο γιὰ τὴ Μαριολογία στὴ διαπραγμάτευση τοῦ θέματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως, τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι παρὰ μιὰ “ἀνεπτυγμένη Χριστολογία”, τὸ δόγμα τοῦ “ὄλου Χριστοῦ”, totus Christus, caput et corpus (ὁ ὅλος Χριστός, κεφαλὴ καὶ σῶμα)».

«Θεοτόκε· αίτια τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώσεως τοῦ γένους»

Τοῦ Παναγιώτη Νέλλα

«Ἡ ὀρθόδοξη καθολικὴ Ἐκκλησία “παρέλαβε” καὶ “διατηρεῖ” (Λουκ. 2, 51) τὴν Παρθένο στὸ κέντρο τῆς λατρείας της, ὅπως ἀκριβῶς ὁ “ἡγαπημένος” τὴν “παρέλαβε” σὰν ὄ,τι πῶ πολὺτιμο ὑπῆρχε μετὰ τὸν Ἰησοῦ “εἰς τὰ ἴδια” (Ἰωάν. 19, 27) — πὺ εἶναι ἀντίστοιχο μὲ τὸ “ἐν τοῖς κόλποις” (Ἰωάν. 13, 23)— καὶ ὅπως οἱ Μαθηταὶ “προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ” τὴν εἶχαν στὸ κέντρο τῆς συνάξεώς τους (Πράξ. 1, 14). Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ “μυστήριον” τῆς Παρθένου εἶναι στὴν Ὀρθοδοξία καθαρὰ “μυστήριον” λειτουργικὸ καὶ γι’ αὐτὸ μόνον μέσῳ τῆς λατρείας εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνουμε τὸ πλῆθος τῶν χωρίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης πὺ ἀναφέρονται σ’ Αὐτή.

Ἡ Ἐκκλησία ὑπογράμμισε στὶς διάφορες ἐποχὲς τὶς ποικίλες ἀπόψεις τῆς σημασίας τῆς Θεομήτορος καὶ ἔπλεκε, πλουσιώτερο κάθε φορά, τὸν ὕμνον της.

Πρῶτος σταθμὸς εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ Ἅγ. Εἰρηναῖος (†202; μ.Χ.), τοῦ ὁποῖου ἡ μαρτυρία εἶναι πολὺτιμη ὄχι μόνον γιὰτὶ ἐπικυρώνει τὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας καὶ τὸν Ἰουστῖνο ἢ γιὰτὶ γνώρισε προσωπικὰ τὸν Πολύκαρπο Σμύρνης, σύγχρονο τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννη, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴ θεολογικὴ σημασία της.

Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος εἶναι πράγματι ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε σὲ βάθος τὴν ἀντίθεση *Ἐῶν – Μαρία* καὶ ἐτόνισε ὅτι ὅπως ἡ ἀνυπακοὴ τῆς μιᾶς ἔφερε στὸν κόσμον τὸ θάνατο, ἔτσι ἡ ὑπακοὴ τῆς ἄλλης χάρισε στὴν ἀνθρωπότητα τὴ ζωὴ. Ὁ ἴδιος ἀνοῖξε ἐπίσης τὸ δρόμον στὸν κεφαλιώδη παραλληλισμὸ *Μαρία – Ἐκκλησία* μὲ τὴ διατύπωση ὅτι ἡ Μαρία εἶναι ἡ

Ἡ Παναγία τοῦ Βλαδιμήρου (1125)

Ἡ εἰκόνα αὐτὴ συνδυάζει τὴ μεγαλοπρεπὴ τελειότητα μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ ὕφους, τὴ μητρικὴ στοργὴ καὶ τρυφερότητα μὲ τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἀγάπης.

παρθένος γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς πῆρε τὸ σῶμα τοῦ Νέου Ἀδάμ (“*ἵνα μὴ ἄλλη πλάσις γένηται μηδὲ ἄλλο τὸ σωζόμενον, ἀλλ’ αὐτὸς ἐκεῖνος ἀνακεφαλαιωθῆ, τηρουμένης τῆς ὁμοιότητος*”) καὶ μὲ τὴν ἐκφραση ὅτι ἡ

Παρθένος είναι “*ή αιτία τῆς σωτηρίας γιά όλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος*”.

Ὁ τρίτος αἰώνας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὶς μαρτυρίες τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας (†215), Τερτυλλιανοῦ († μετὰ τὸ 220) καὶ Ὀριγένης († 253), οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ εἶναι κατηγορηματικοὶ στοὺς χαρακτηρισμοὺς τῆς Μαρίας ὡς παρθένου μητέρας τοῦ Ἰησοῦ, ἀειπαρθένου καὶ παναρέτου, δὲν διστάζουν πολεμώντας ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν, νὰ περιγράψουν τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ σὰν μιὰ κανονικὴ ἀνθρώπινη γέννηση καὶ τὴ μητέρα Του σὰν μιὰ πραγματικὴ κανονικὴ ἀνθρώπινη μητέρα, ἢ ὁποῖα μάλιστα εἶχε καὶ ἄλλα τέκνα! Ἡ φραστικὴ αὐτὴ καὶ περιπτωσιακὴ ὑπερβολὴ συναντᾶται καὶ σὲ ἄλλους Πατέρες, οἱ ὁποῖοι εἶτε —πολεμώντας τὴν αἵρεση τῶν Μανιχαίων— τονίζουν τὴν σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου φέρνοντας, μέσα στὴ ροὴ τοῦ λόγου, σὰν παράδειγμα τὴν “*μεμνηστευμένη ἀνδρὶ*” Μαρία, εἶτε —θέλοντας νὰ ἀναιρέσουν τὴν πλάνη τοῦ Πελαγίου ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ σωθῆ χωρὶς τὴ χάρη— τονίζουν ὅτι κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Χριστὸ δὲν εἶναι ἀναμάρτητος καὶ ὅτι ἡ ἴδια ἡ Παρθένος εἶχε ἀδυναμίες καὶ ὑπέπεσε σὲ λάθη.

Αὐτὴ εἶναι ἡ περίπτωση τῶν Πατέρων τοῦ Δ' αἰῶνος, τοῦ Μ. Βασιλείου π.χ., τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Οἱ ἴδιοι ὅμως αὐτοὶ Πατέρες σὲ ἄλλα σημεία τῶν λόγων τους, καὶ πλειὰς όλόκληρη ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους, τονίζουν μὲ ἐπιμονὴ τόσο τὴν ἀγιότητα τῆς Παρθένου, ὅσο καὶ κυρίως τὸν κεντρικὸ ρόλο τῆς στὴν Οἰκονομία τῆς Σωτηρίας. Ἔτσι καὶ παρ' ὅλο πὺ δὲν εἶναι ἐδῶ σκοπὸς μας νὰ δώσουμε ὅλες τὶς λεπτομέρειες, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ἀναφέρουμε τὸν Ἀλέξανδρο Ἀλεξανδρείας († 328), ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος πὺ χρησιμοποιεῖ κατὰ τρόπο σαφὴ καὶ ἐπίμονο τὸν ὄρο “*Θεοτόκος*”, παρουσιάζει τὴ Μαρία στὶς παρθένες μοναχὲς τῆς ἐπισκοπῆς του σὰν τὴν εἰκόνα τῆς ἐν οὐρανοῖς ζωῆς, πρᾶγμα στοὺ ὁποῖο τὸν μιμεῖται καὶ ὁ διάδοχος του Μ. Ἀθανάσιος († 373), ἐνῶ ὁ Ἁγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου († 403) στὰ δύο βασικὰ ἔργα του “*Πανάριον*” καὶ “*Ἀγκυρωτὸς*”

ἀκολουθώντας τὴ γραμμὴ τοῦ Εἰρηναίου θεωρεῖ τὴ Μαρία σὰν πηγὴ ζωῆς τὴν ὀνομάζει συγκεκριμένα “*Μητέρα τῶν ζώντων*” καὶ τὴν τοποθετεῖ στοὺ πιὸ ψηλὸ σημεῖο τῆς ἀγιότητος. Παράλληλα στὴ Δύση ὁ Ἁγιος Ἀμβρόσιος († 397) γράφει τὸ ὠραιότατο ἔργο του “*De Institutione Virginis*”, πὺ ἀποτελεῖ μιὰ πραγματικὴ “*Θεομητορικὴ ἀνθολογία*”, καὶ διατυπώνει στὴν Ἑρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ μὲ σαφήνεια πὺ προξενεῖ κατάπληξη τὴν ἀλήθεια ὅτι ἡ Παρθένος εἶναι ὁ “*τύπος τῆς Ἐκκλησίας*”. Ἐξ ἄλλου ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐπιμένει διὰ μακρῶν στὴν ἀγιότητα καὶ τὴ σημασία τῆς Παρθένου γιά τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, μολονότι εἶναι κατηγορηματικὰ ἀντίθετος στὴν “*ἄσπιλη*” σύλληψή της!...

Τὸ θεμέλιο ὅμως τῆς θεομητορικῆς θεολογίας τοποθετήθηκε τὸ 431 στὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἢ ὁποῖα ἐπικυρώνοντας τὶς ἀπόψεις τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ὀνόμασε τὴ Μαρία “*Θεοτόκο*”. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ περιεκτικώτατος αὐτὸς ὄρος ὑψώθηκε σὲ δόγμα τὸν καιρὸ τῆς διαμάχης τῆς ὀρθοδοξίας μὲ τὴν αἵρεση τοῦ Νεστοριανισμοῦ. Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, πὺ ἐνοιωσε νὰ διακυβεύεται μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Νεστορίου ἢ ἴδια ἡ σωτηρία (ἂν πράγματι δὲν ἐνώθηκε πλήρως ὁ Θεὸς μὲ τὸν ἄνθρωπο, πὺς εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν σώσει;), ἐπέμεινε στὴν πλήρη καὶ ἀσύγχυτη ἐν Χριστῶ ἐνωσῆ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου τόσο, ὡστε νὰ ὀνομάσῃ τὴ Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ ὄχι ἀπλῶς “*χριστοτόκο*”, ὅπως ἤθελε ὁ Νεστόριος, ἀλλὰ ἀληθινὰ καὶ πραγματικὰ “*Θεοτόκο*”. “*Τὸ παιδίον Θεὸς καὶ πὺς οὐ θεοτόκος ἢ τίκτουσα;*” Καί: “*Εἴ τις οὐ θεοτόκον ὀμολογεῖ τὴν ἁγίαν Παρθένον, χωρὶς ἐστὶν τῆς Θεότητος*”. Αὐτὴ εἶναι ἡ βάση στὴν ὁποῖα θὰ στηριχθοῦν ἀργότερα οἱ βυζαντινοὶ καί, θεμελιώνοντας ὀλόκληρο σχεδὸν τὸν πολιτισμὸ τους πάνω στὴν πρὸς τὴν Θεομήτορα εὐλάβεια, θὰ τὴν ἀνακηρύξουν ὄχι ἀπλῶς “*Υπέρμαχον Στρατηγόν*” καὶ “*Σκέπην*” τῆς Βασιλεύουσας, ἀλλὰ καὶ σταθερὰν “*τῆς πίστεως ἄγκυραν*”. Γιατὶ ἀκριβῶς “*τοῦτο τὸ ὄνομα —θὰ γράψῃ στοὺ ἐγκόλπιο τῆς Ὀρθόδοξου Πίστεως*” ὁ Δαμασκηνὸς— “*ἅπαν τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας συνίστησιν*».

«Θεοτόκε· οἰκειώσις πρὸς Θεὸν τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας»

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐρζεγοβίνης
Ἀθανασίου

«Ἡ Παναγία Θεοτόκος, ὡς “τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν τὸν Χριστὸν κηύσασα”, ἔγινε τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐργαστήριον.

Ἀπὸ τὸ ἀκατάληπτον τοῦτο μυστήριον τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἢ Παναγία ὀνομάζεται καὶ εἶναι “δικαίως καὶ ἀληθῶς” Θεοτόκος. Δὲν ἐγέννησε ἢ Θεομήτωρ ἓνα ἀπλῶς θεοφόρον ἢ θεωθέντα ἄνθρωπον, ἀλλ’ αὐτὸν τοῦτον τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἡ Παναγία εἶναι ἐπίσης καὶ Χριστοτόκος, “Χριστὸν γὰρ ἐγέννησεν... μόνη δὲ Θεοτόκος ἢ ἁγία Θεοτόκος Μαρία”.

Τὴν πανένδοξον Κοίμησιν καὶ θαυμαστὴν Μετάστασιν τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου ὁμολογεῖ καὶ κηρύττει ὁ ἅγιος Δαμασκηνὸς κατὰ τὴν “ἀρχαίαν καὶ ἀληθεστάτην παράδοσιν” τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ περιγράφει λεπτομερῶς τὰ θαυμαστὰ γεγονότα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κοιμῆσεως. Γεγονὸς εἶναι, κατὰ τὸν Δαμασκηνόν, ὅτι ἡ Παναγία ἀπέθανε θάνατον ἀνθρώπινον. “Ἄν καὶ εἶναι “πηγὴ τῆς Ζωῆς”, “πρὸς τὴν ζωὴν διὰ μέσου τοῦ θανάτου μετάγεται”, καὶ ἐνῶ “ἐν τῷ τόκῳ τοὺς ὄρους ὑπερβᾶσα τῆς φύσεως, νῦν ὑποκύπτει τοῖς ταύτης θεσμοῖς καὶ θανάτῳ τὸ ἀκήρατον καθυποβάλλεται σῶμα». Καὶ ἐπίσης “ὡς θυγάτηρ τοῦ πάλαι Ἀδάμ τὰς πατρικὰς εὐθύναις ὑπέρχεται καὶ φυσικῶς” ἢ ἁγία τῆς ψυχῆ “τοῦ ἀκηράτου χωρίζεται σώματος, καὶ τὸ σῶμα τῇ νομίμῳ ταφῇ παραδίδεται”. Ἡ “ταφή” αὐτῆ τοῦ σώματος γίνεται ἵνα “τὸ ἐκ γῆς συντεθὲν παλινοστήσῃ πρὸς γῆν”, διὰ τὸ ἀποβάλλῃ ἐκεῖ “τὸ θνητὸν” καὶ νὰ ἐνδυθῇ “τὸ ἄφθαρτον”, τὸ πνευματικὸν καὶ φωτεινὸν σῶμα “τῆς ἀφθαρσίας”».

«Θεοτόκε· καταγώγιον ξενισμοῦ τοῦ Δημιουργοῦ Λόγου»

Τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

«Ἡ ὅλη δογματικὴ διδασκαλία γιὰ τὴν Παρθένο Μαρία μπορεῖ νὰ συνοψιστεῖ σ' αὐτὰ τὰ δυὸ ὀνόματά της: Θεοτόκος καὶ Ἀειπαρθένος. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα ἔχουν τὴν ἐπισημὴ ἔγκριση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, μιὰ

οἰκουμενικὴ πραγματικὰ ἔγκριση. Ἡ ἐκ Παρθένου Γέννηση μαρτυρεῖται μὲ σαφήνεια μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ὑπῆρξε ἀνέκαθεν ἓνα ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς Καθολικῆς παραδόσεως. «Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου» (ἢ «Γεννηθέντα ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας») εἶναι μιὰ φράση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ δήλωση τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος. Εἶναι ἀκριβῶς μιὰ φράση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, μιὰ

σπουδαία ὁμολογία πίστεως. Ὁ ὅρος «Ἀειπαρθένος» ἔγινε ἐπίσημα δεκτός, ἀπὸ τὴν Ἐ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (553). Καὶ τὸ «Θεοτόκος» εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἓνα ὄνομα ἢ ἓνα τιμητικὸ τίτλο. Εἶναι μᾶλλον ἓνας δογματικὸς ὀρισμὸς —μέσα σὲ μιὰ λέξη. Ὑπῆρξε ἡ λυδία λίθος, ὁ γνώμονας, τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ ἓνα διακριτικὸ σημεῖο τῆς Ὀρθοδοξίας πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὴ Σύνοδο τῆς Ἐφέσου (431). Ἦδη ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς προειδοποιεῖ τὸν Κλειδόνιο: «*ἂν κανεῖς δὲν ἀναγνωρίζεις τὴ Μαρία ὡς Θεοτόκο, ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὸ Θεο*» (Ἐπιστ. 101). Πραγματικὰ, τὸ ὄνομα αὐτὸ τὸ χρησιμοποιοῦσαν εὐρύτατα οἱ Πατέρες τοῦ Δ' αἰώνα καὶ ἴσως ἀκόμα τὸ χρησιμοποιοῦσαν τὸν Γ' αἰώνα (π.χ. ὁ Ὀριγένης, ἂν πιστέψουμε τὸ Σωκράτη, Ἐκκλ. Ἱστορ. VII, 32, καὶ τὰ κείμενα ποὺ σώθηκαν στὶς σειρὲς «catenas»). Ἦταν ἤδη μέρος τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν τὸ ἀντέκρουσε καὶ τὸ ἀπαρνήθηκε ὁ Νεστόριος καὶ οἱ ὄπαδοί του. Ἡ λέξη δὲν ἀπαντᾶται στὴν Ἁγία Γραφή, ὅπως δὲν ἀπαντᾶται καὶ ὁ ὅρος ὁμοούσιος. Ἄλλ' ἀσφαλῶς ἡ Ἐκκλησία δὲν καινοτόμησε, οὔτε ἐπέβαλε ἓνα καινούριο ἄρθρο πίστεως, οὔτε στὴ Νίκαια οὔτε στὴν Ἐφεσο. Μιὰ «μὴ ἀγιογραφικὴ» λέξη ἐπιλέχθηκε καὶ χρησιμοποιήθηκε, γιὰ νὰ ἐκφράσει ἀκριβῶς καὶ νὰ προστατεύσει τὴν παραδοσιακὴ πίστη καὶ κοινὴ πεποίθηση τῶν αἰώνων. Εἶναι, φυσικὰ, ἀλήθεια, ὅτι ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐνδιαφέρθηκε κυρίως γιὰ τὸ Χριστολογικὸ δόγμα καὶ δὲ διαμόρφωσε καμιά ιδιαίτερη διδασκαλία γιὰ τὴν Παρθένο Μαρία. Ἀλλὰ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ἦταν πραγματικὰ ἀξιοσημείωτο τὸ ὅτι ἓνας Μαρριολογικὸς ὅρος ἔπρεπε νὰ ἐπιλεγεῖ καὶ νὰ προβληθεῖ ὡς ἡ ὑψιστὴ ἀπόδειξη τῆς Χριστολογικῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τὴ συζήτηση τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος. Ἦταν πραγματικὰ μιὰ λέξη-κλειδὶ σ' ὀλόκληρη τὴ Χριστολογία. «Αὐτὸ τὸ ὄνομα», λέγει ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, «*περιλαμβάνει ὀλόκληρο τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως*» (Περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, III. 12)».

«Θεοτόκε· κατοικητήριο ἄρρητον τοῦ ἁγίου Πνεύματος»

Τοῦ Βλασίου Φειδᾶ,

«...Ἡ “συνεργία” τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπῆρξε κοινός τόπος εἰς τὴν θεολογικὴν παράδοσιν καὶ τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας, διευπλώθη δέ κατ’ ἕξοχον τρόπον εἰς τὴν ἀλεξανδρινὴν θεολογικὴν γραμματεῖαν (Ὡριγένης, Δίδυμος ὁ Τυφλός, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας κ.λπ.). Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς συνώψισε τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν περὶ τῆς “συνεργίας” διὰ τῆς ὁποίας προβάλλεται ἡ διακεκριμένη λειτουργία τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὅλου σχεδίου τῆς θείας οικονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους: “Τοῦτο τὸ μυστήριον προεγνώσθη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τῷ μὲν κατ’ εὐδοκίαν· τῷ δὲ κατ’ αὐτουργίαν· τῷ δὲ κατὰ συνεργίαν... Οὐ γὰρ ἠγνόει τοῦ Υἱοῦ τὴν σάρκωσιν ὁ Πατὴρ ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ, τὸ μυστήριον αὐτουργοῦντι τῆς ἡμῶν σωτηρίας διὰ σαρκώσεως, ὅλος κατ’ οὐσίαν ὁ Πατὴρ· οὐ σαρκούμενος, ἀλλ’ εὐδοκῶν τοῦ Υἱοῦ τὴν σάρκωσιν· καὶ ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ’ οὐσίαν ὑπῆρχεν, οὐ σαρκούμενον ἀλλὰ συνεργοῦν τῷ Υἱῷ τὴν δι’ ἡμᾶς ἀπόρρητον σάρκωσιν”.

Οὕτως, ἡ οικονομία τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ οικονομία τοῦ Υἱοῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν “συνεργίαν” αὐτῶν διὰ προπαρασκευῆν τῆς σωτηρίας ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους διὰ διακεκριμένων ρόλων καὶ σταδίων. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἡ λειτουργία τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως ὄχι βεβαίως τὴν προσωποποίησιν τοῦ ἁγίου θήλεος, ἀλλὰ τὴν προσωποποίησιν συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, διότι αὕτη, “ὑπακούσασα, ἑαυτῇ τε καὶ τῇ πάσῃ ἀνθρωπότητι αἰτία ἐγένετο σωτηρίας”,

ὡς, ἄλλως τε, καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς σαρκωθείς νέος Ἀδὰμ προσέλαβεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ σχέσις αὐτῆ τῆς οικονομίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς γυναικός, ἐκπληρωθεῖσα διὰ τῆς ὅλης λειτουργίας τῆς παρθένου Μαρίας κατὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, εἶναι λειτουργικὴ καὶ βιοῦται συνεχῶς εἰς τὴν νέαν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τούτῳ εἶναι αὐτονόητος ἡ ἀνάγκη προσδιορισμοῦ τῆς ἰδιαιτερότητος τῆς σχέσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν τῆς παρθένου Μαρίας.

Ἡ διὰ τῆς ὑπακοῆς αὐτῆς λύσις τοῦ δεσμοῦ τῆς παρακοῆς τῆς Εὔας ὠλοκλήρωσεν τὸν κύκλον τῆς “ἀπὸ τῆς Μαρίας εἰς τὴν Εὔαν ἀνακυκλήσεως”, ἣτις ἐσφραγίσθη διὰ τῆς ἐκ γυναικός γεννήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Οὕτως, εἰς μὲν τὴν παλαιὰν πλάσιν ἡ Εὔα ἐκ τοῦ Ἀδὰμ “ἐλήφθη”, ἐνῶ εἰς τὴν νέαν πλάσιν ὁ νέος Ἀδὰμ ἐκ γυναικός ἐσαρκώθη, καὶ τοῦτο “ἵνα μὴ ἄλλη πλάσις γένηται, μηδὲ ἄλλη ἢ σωζομένη πλάσις ἦ, ἀλλ’ αὐτὴ ἐκεῖνη ἀνακεφαλαιωθῇ, τηρουμένης τῆς

ομοιότητος". Βεβαίως, ή έκπλήρωσις του ρόλου τούτου τής γυναικός έν τῷ σχεδίῳ τής θείας οικονομίας δέν ήτο δυνατή δια μόνη τής ἀνθρωπίνης ύπακοής, διό και ή σάρκωσις του Λόγου του Θεοῦ προητοιμάσθη και συνετελέσθη έκ Πνεύματος ἁγίου και Μαρίας τής παρθένου.

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα παρουσιάζεται ἤδη εἰς τήν Γένεσιν ὡς ή δημιουργική δύναμις του ἀρχεγόνου κόσμου και μετὰ τήν πτώσιν ὡς παραμένον μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά και ὡς μὴ ἀναπαυόμενον έν αὐτοῖς "διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας", συμφώνως τῇ θείᾳ ἐξαγγελίᾳ, καθ' ἣν "οὐ μὴ καταμείνη τὸ Πνεῦμα μου έν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις" (Γεν. 6, 3 κ.έξ.). Κατὰ τήν σάρκωσιν του Υἱοῦ και Λόγου του Θεοῦ έκ τής παρθένου Μαρίας ἐπέρχεται ἐπὶ τήν παρθένον τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα πραγματοποιηθῇ τὸ ἀδύνατον έν τῇ ἱστορίᾳ τής σωτηρίας. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς κατέγραψε συνοπτικώτερον και συστηματικώτερον τὸ πνεῦμα τής καθ' ὄλου πατερικῆς παραδόσεως περὶ του ὅλως ἐξαιρετικοῦ ρόλου του ἁγίου Πνεύματος εἰς τήν δια τής παρθένου Μαρίας λύσιν του δεσμοῦ τής Εὔας και σάρκωσιν του Υἱοῦ και Λόγου του Θεοῦ.

Διὰ τής τοιαύτης δημιουργικῆς ἐνεργείας του ἁγίου Πνεύματος ή παρθένος Μαρία ἐκαθάρθη και ἱκανώθη δια νὰ καταστῇ "σκεῦος ἄξιον τής του Λόγου σκηνώσεως", δια τής ὁποίας μετεμορφώθη έν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ή ἐκπεσοῦσα παλαιὰ ἀνθρωπότης και ἐλύθη ὁ δεσμὸς τής παρακοῆς τής Εὔας δια τήν γέννησιν τής έν Χριστῷ νέας ἀνθρωπότητος. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα λοιπὸν συνδέεται δημιουργικῶς πρὸς τε τήν μεταμόρφωσιν τής παλαιᾶς ἀνθρωπότητος και πρὸς τήν έν Χριστῷ τελείωσιν τής πρώτης δημιουργίας. Οὕτως, ἐπέρχεται δημιουργικῶς ἐπὶ τήν παρθένον Μαρίαν, ἵνα, δια τής ἐξ αὐτῆς σαρκώσεως τής "ἀπαρχῆς του ἡμετέρου φυράματος", πληρωθῇ ή έν τῷ σχεδίῳ τής θείας οικονομίας ἰδιαίτερα ἀποστολή του ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἀποστολή αὐτῆ ἐτελειώθη δια τής παροχῆς εἰς τήν παρθένον Μαρίαν τής ἀναγκαιούσης "γεννητικῆς δυνάμεως" πρὸς σάρκωσιν του

Υἱοῦ και Λόγου του Θεοῦ, ή ὁποία συνετελέσθη "εὐδοκία του Θεοῦ Πατρός" έκ Πνεύματος ἁγίου και Μαρίας τής Παρθένου. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα "ἐπῆλθεν ἐπὶ τήν ἁγίαν Παρθένον, καθαῖρον αὐτὴν και δύναμιν δεκτικὴν τής του Λόγου θεότητος παρέχον, ἀμα δὲ και γεννητικὴν", διό και ή έκ τής Παρθένου Μαρίας ἐνανθρώπησις του Λόγου ἐπραγματοποιήθη "οὐ σπερματικῶς, ἀλλὰ δημιουργικῶς δια του ἁγίου Πνεύματος".

Ἡ τοιαύτη δημιουργική ἐπέμβασις του ἁγίου Πνεύματος δια τήν έν τῷ προσώπῳ τής παρθένου Μαρίας λύσιν τῶν συναφῶν του δεσμοῦ τής Εὔας και δια τήν παροχὴν τής ἀναγκαίας "γεννητικῆς δυνάμεως" πρὸς σάρκωσιν του νέου Ἀδὰμ ἀναδεικνύει τήν ἰδιαίτεραν ἐνέργειαν του ἁγίου Πνεύματος εἰς τήν ὀλοκλήρωσιν του κύκλου τής "ἀπὸ τής Μαρίας εἰς τήν Εὔαν ἀνακυκλήσεως". Διὰ τής ἐπὶ τήν παρθένον Μαρίαν θαυμαστῆς ταύτης καθαρτικῆς ἐπελεύσεως και δημιουργικῆς ἐνεργείας, τὸ μὲν ἅγιον Πνεῦμα "ἐπαναπαύεται" πάλιν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀποκατάστασιν και τελείωσιν τής δια τής πτώσεως διαταραχθείσης τάξεως τής θείας δημιουργίας, ή δὲ παρθένος Μαρία καθίσταται ὁ νέος τόπος τής ἐπισκιασάσεως αὐτῆν δυνάμεως του Ὑψίστου. Πράγματι, ή παρθένος Μαρία ἐγένετο δέκτης τής δημιουργικῆς ἐπιφανείας του ἁγίου Πνεύματος, διό και ὁ Εὐαγγελισμὸς τής Θεοτόκου θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ή κατ' ἐξοχὴν προτύπωσις τής κατὰ τήν Πεντηκοστὴν ἐπιφουτήσεως του ἁγίου Πνεύματος.

Διὰ τής εἰδικωτέρας αὐτῆς σχέσεως τής Θεοτόκου πρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ή παρθένος Μαρία ἠδυνήθη νὰ καταστῇ ναὸς του Θεοῦ και τύπος τής Ἐκκλησίας ὡς ή Μητέρα του Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι ή μητρότης τής Θεοτόκου και ή μητρότης τής Ἐκκλησίας λειτουργοῦν δια τής ἐνεργείας του ἁγίου Πνεύματος. Πράγματι, ὡς ή παρθένος Μαρία, οὕτω και ή Ἐκκλησία δέχεται τήν κάθοδον του ἁγίου Πνεύματος, γεννᾷ τὸν Χριστὸν και φέρει εἰς τὸν ἀνακαιμισθέντα κόσμον τὰ νέα τέκνα τής έν Χριστῷ νέας ἀνθρωπότητος».

«Θεοτόκε· ανασώσασα τὸ προγονικὸν ἥττημα»

Τοῦ Ἐπισκόπου Διοκλείας
Καλλίστου Γουέαρ

Στὴν Καινὴ Διαθήκη διατυπώνεται μὲ σαφήνεια ὅτι ἡ Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦταν παρθένος (Ματθ. 1:18, 23, 25). Ὁ Κύριός μας ἔχει ἕναν αἰώνιο οὐράνιο Πατέρα δίχως μητέρα· καὶ γεννήθηκε μέσα στὸ χρόνο ἀπὸ τὴ Μητέρα του δίχως πατέρα. Αὐτὴ ἡ πεποίθηση στὴν Παρθενικὴ Γέννηση ὅμως δὲν μειώνει καθόλου τὴν πληρότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσης τοῦ Χριστοῦ. Ἄν καὶ ἡ μητέρα ἦταν Παρθένο, ἔγινε μιὰ πραγματικὴ ἀνθρώπινη γέννηση ἐνὸς γνήσια ἀνθρώπινου βρέφους.

Ὅμως γιατί —ρωτᾶμε— ἡ γέννησή του ὡς ἀνθρώπου θᾶπρεπε νᾶχει πάρει αὐτὴ τὴν ιδιαίτερη μορφή; Σ' αὐτὸ ἴσως θὰ μπορούσε νὰ δοθεῖ ὡς ἀπάντηση τὸ ὅτι ἡ παρθενία τῆς Μητέρας ἐξυπηρετεῖ σὰν ἕνα “σημεῖο” τῆς μοναδικότητας τοῦ Υἱοῦ. Αὐτὸ γίνεται μὲ τρεῖς στενὰ συνδεδεμένους τρόπους. Πρῶτο, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἐπίγειο πατέρα σημαίνει ὅτι εἶναι στραμμένος πάντα πέρα ἀπ' τὴν κατάστασή του μέσα στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο πρὸς τὴν οὐράνια καὶ αἰώνια προέλευσή του. Τὸ

παιδί τῆς Μαρίας εἶναι ἀληθινὰ ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο ἄνθρωπος· εἶναι μέσα στὴν ἱστορία, ἀλλὰ εἶναι καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἱστορία. Ἡ γέννησή του ἀπὸ μιὰ παρθένο τονίζει τὸ ὅτι ἂν καὶ περιχωρούμενος εἶναι ἐπίσης ὑπερβατικός· ἂν καὶ τέλειος ἄνθρωπος εἶναι καὶ τέλειος Θεός.

Δεύτερο, τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἦταν παρθένο δείχνει ὅτι ἡ γέννησή του πρέπει ν' ἀποδοθεῖ μὲ μοναδικὸ τρόπο σὲ θεία πρωτοβουλία. Ἄν καὶ εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, ἡ γέννησή του δὲν ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σεξουαλικῆς ἐνώσης ἀνάμεσα σ' ἕναν ἄντρα καὶ μιὰ γυναίκα, ἀλλὰ ἦταν μ' ἕνα τρόπο ιδιαίτερο τὸ ἄμεσο ἔργο τοῦ Θεοῦ.

Τρίτο, ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ μιὰ παρθένο ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ Ἐνσάρκωση δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴ δημιουργία ἐνὸς νέου ἀνθρώπου. Ὅταν γεννιέται ἕνα παιδί ἀπὸ δυὸ ἀνθρώπινους γονεῖς μὲ τὸ συνηθισμένο τρόπο, ἀρχίζει νὰ

ύφίσταται μιὰ καινούργια ὑπαρξή. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐνσαρκωμένου Χριστοῦ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐπομένως, στὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ δὲν ἄρχισε νὰ ὑφίσταται ἕνα νέο πρόσωπο, ἀλλὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ποὺ προϋπῆρχε ἄρχισε τώρα νὰ ζεῖ ὄχι μόνο μὲ θεϊκὸ ἀλλὰ καὶ μὲ ἀνθρώπινο τρόπο ὑπαρξής. Ἔτσι ἡ Παρθενικὴ Γέννηση ἀντανακλᾷ τὴν αἰώνια προϋπαρξή τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειδὴ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐνσαρκωμένου Χριστοῦ ταυτίζεται μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου, ἡ Παρθένος Μαρία δίκαια μπορεῖ νὰ πάρει τὸν τίτλο Θεοτόκος. Εἶναι μητέρα ὄχι ἐνὸς ἀνθρώπινου γιοῦ ποὺ ἔχει ἐνωθεῖ μὲ τὸ θεῖο Υἱό, ἀλλ' ἐνὸς ἀνθρώπινου γιοῦ ποὺ εἶναι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ γιὸς τῆς Μαρίας εἶναι τὸ ἴδιο πρόσωπο μὲ τὸ θεῖο Υἱὸ τοῦ Θεοῦ· κι' ἔτσι, χάρις στὴν Ἐνσάρκωση, ἡ Μαρία εἶναι πραγματικὰ “Μητέρα τοῦ Θεοῦ”.

Ἡ Ὁρθοδοξία, ἐνῶ ἔχει σὲ μεγάλη ὑπόληψη τὸ ρόλο τῆς Παρθένου ὡς Μητέρας τοῦ Χριστοῦ, δὲν βλέπει τὸ λόγο νὰ ὑπάρχει κανένα δόγμα γιὰ τὴν “ἄμωμη Σύλληψη”. Ὅπως καθορίστηκε ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τὸ 1854, αὐτὸ τὸ δόγμα διατυπώνει ὅτι ἡ Μαρία, ἀπὸ “τὴν πρώτη στιγμή τῆς σύλληψής της” ἀπὸ τὴν μητέρα της τὴν ἁγ. Ἄννα, ἐξαιρέθηκε “ἀπὸ κάθε κηλίδα προπατορικῆς ἐνοχῆς”. Ἐδῶ πρέπει νὰ προσεχτοῦν δύο σημεία.

Πρῶτον, ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἀντιμετωπίζει τὴν πτώση μὲ Αὐγουστινιανούς ὄρους, σὰν κηλίδα κληρονομημένης ἐνοχῆς. Ἄν ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι εἶχαμε ἀποδεχτεῖ τὴν Λατινικὴ ἄποψη γιὰ τὴν προπατορικὴ ἐνοχή, τότε ἴσως νὰ εἶχαμε νιώσει τὴν ἀνάγκη νὰ διατυπώσουμε ἕνα δόγμα γιὰ τὴν ἄμωμη Σύλληψη. Δεύτερο, γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία ἡ Παρθένος Μαρία ἀποτελεῖ, μαζί μὲ τὸν Ἰωάννη τὸ Βαπτιστὴ, τὴν κορωνίδα καὶ τὴν κορυφή τῆς ἀγιότητος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἶναι μιὰ συνδυητικὴ φυσιογνωμία· ἡ τελευταία καὶ ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τοὺς ἐνάρετους ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἶναι ταυτόχρονα ἡ κρυμμένη καρδιά τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ

δόγμα ὅμως γιὰ τὴν ἄμωμη Σύλληψη μᾶς φαίνεται σὰν νὰ βγάζει τὴν Παρθένο Μαρία ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ νὰ τὴν τοποθετεῖ προκαταβολικὰ καὶ ἀποκλειστικὰ στὴν Καινὴ. Σύμφωνα μὲ τὴν Λατινικὴ διδασκαλία δὲν στέκεται πιά στὸ ἴδιο βᾶθρο μὲ τοὺς ἄλλους ἀγίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κι' ἔτσι ὁ ρόλος της ὁ συνδυητικὸς μειώνεται.

Ἄν καὶ δὲν δέχεται τὸ Λατινικὸ δόγμα γιὰ τὴν ἄμωμη Σύλληψη, ἡ Ὁρθοδοξία στὴ λειτουργικὴ της λατρεία καλεῖ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ “ἄχραντο”, “παναγία”, “πανάμωμο”. Ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι πιστεύουμε ὅτι μετὰ τὸ θάνατό της ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανό, ὅπου τώρα κατοικεῖ —μὲ τὸ σῶμα της, καὶ μὲ τὴν ψυχὴ της— μέσα σ' αἰώνια δόξα μὲ τὸν Υἱό της. Γιὰ μᾶς εἶναι “ἡ χαρὰ πάσης τῆς κτίσεως” (Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου), “ἄνθος τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ πύλη τοῦ οὐρανοῦ” (Δοξαστικὸν τοῦ α' ἡχου), “πολύτιμος θησαυρὸς ὅλου τοῦ κόσμου” (ἁγ. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας). Καὶ μαζί μὲ τὸν ἁγ. Ἐφραίμ τὸ Σύρο λέμε κι' ἐμεῖς:

Ἐσὺ μόνε, ὦ Ἰησοῦ, μαζί μὲ τὴν Μητέρα σου

εἶστε ὠραῖοι μὲ κάθε τρόπο·

Γιατὶ δὲν ὑπάρχει σὲ Σένα κανένα ψεγάδι, Κύριέ μου,

καὶ καμιὰ κηλίδα στὴν Μητέρα Σου.

Ἀπὸ αὐτὸ μπορεῖ νὰ φανεῖ πόσο ὑψηλὴ θέση τιμῆς, ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι, ἀποδίδουμε στὴν Ἁγία Παρθένο μέσα στὴν θεολογία μας καὶ στὴν προσευχὴ μας. Αὐτὴ εἶναι γιὰ μᾶς ἡ ὑψιστὴ προσφορὰ τοῦ ἀνθρώπινου γένους πρὸς τὸ Θεό. Μὲ τὰ λόγια ἐνὸς ὕμνου τῶν Χριστουγέννων ψάλλουμε:

Τί σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ,

ὅτι ὠφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς;

Ἐκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν σοι προσάγει· οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἄστέρα,

οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα, ἡ γῆ τὸ σπήλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην, ἡμεῖς δὲ μητέρα Παρθένου...

(Ἐσπερινὸς Χριστουγέννων)».

Ἐγκώμιο στὴν πάνσεπτη Κοίμηση τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ

«[...] Ἀληθινά, δὲν ὑπάρχει γλῶσσα ἀνθρώπου, μήτε ὑπερκόσμιος ἀγγελικὸς νοῦς,

ποὺ νὰ μπορῆ ἐπάξια νὰ ὑμνήσῃ Ἐκείνη, μὲ τὴν ὁποία μᾶς δόθηκε ἡ δυνατότητα νὰ θεωροῦμε καθαρὰ “τὴ δόξα τοῦ Κυρίου”. Τί θὰ κάνουμε λοιπόν; Θὰ βουβαθοῦμε τάχα, ἀφοῦ δὲ μποροῦμε ἐπάξια νὰ τὴν ὑμνήσουμε, ζαρώνοντας ἀπὸ φόβο; Καθόλου. Ἐνώνοντας, ὅμως, τὸν πόθο μὲ τὸ φόβο καὶ πλέκοντας κι ἀπὸ τὰ δυὸ ἓνα διπλὸ στεφάνι μὲ ἱερὴ εὐλάβεια, τρεμάμενο χέρι καὶ ψυχὴ ὄλο πόθο, ὡς προσφέρουμε μ’ εὐγνωμοσύνη στὴ Μητέρα τοῦ Βασιλιᾶ, Αὐτὴν ποὺ εὐεργέτησε ὅλη τὴν πλάση, τῆς τὸ χρωσταῖμε.

Ἡ γέννησή της στάθηκε παράδοξη, ὁ τρόπος ποὺ γέννησε ὑπερφυσικὸς, ὑπέρλογος καὶ σωστικὸς γιὰ τὸν κόσμο, ἡ κοίμησή της ἔνδοξη κι ἀληθινὰ ἱερὴ καὶ πανεύφημη.

...Τὴν προώρισε ὁ Πατέρας, οἱ προφῆτες φωτισμένοι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὴν προανάγγειλαν, ἡ ἁγιαστικὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατέβηκε πάνω της, τὴν καθάρισε καὶ τὴν ἁγίασε, καί, ὡς τὸ ποῦμε ἔτσι, τὴν πότισε ἀπὸ πρὶν. Καὶ τότε Σὺ, “ἡ ἀπεικόνιση καὶ ἔκφραση τοῦ Πατέρα”, κατοίκησες ἐντὸς της ἀπερίγραπτα, τραβώντας ξανὰ τὴν καταποντισμένη μας φύση στὸ ἄπειρο ὕψος τῆς ἀκατάληπτης Σου Θεότητος. Αὐτὴ τὴν ἀνθρώπινη φύση τὴν προσέλαβες στὴν πιὸ ἔξοχη μορφή της ἀπὸ τὰ πάναγνα, ἀμόλυντα καὶ πανάμωμα αἵματα τῆς ἁγίας Παρθένας, φόρεσες σάρκα ἐμψυχη ποὺ εἶχε λόγο καὶ νοῦ (νοερὴ καὶ λογικὴ), δίχως νὰ

πάψης νὰ εἶσαι τέλειος Θεός, ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ντύθηκες ἀπὸ ἄφατη εὐσπλαχνία τὴ δική μας ἀδυναμία. Καὶ γεννήθηκες ἀπὸ Αὐτὴν ἓνας Χριστός, ἓνας Υἱός, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος, τέλειος Θεὸς καὶ ὁλόκληρος Θεὸς καὶ ὁλόκληρος ἄνθρωπος, μιὰ σύνθετη ὑπόσταση ἀπὸ δύο φύσεις τέλειες, τὴ θεϊκὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη, καὶ μέσα σὲ δυὸ τέλειες φύσεις, τὴ θεϊκὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη. Ὁχι ἄσαρκος Θεός, οὔτε ἀπλὰ ἄνθρωπος, μὰ ἓνας καὶ μοναδικὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς μὲ σάρκα, ὁ ἴδιος Θεός, καὶ μαζὶ ἄνθρωπος, ἔξω ἀπὸ κάθε σύγχυση καὶ διαίρεση, ἔχοντας τὶς φυσικὲς ιδιότητες τῶν δυὸ ἀνόμοιων σὲ οὐσία φύσεων ποὺ εἶναι ἐνωμένες ὑποστατικὰ, ἀσύγχυτα καὶ ἀδιαίρετα, δηλαδὴ τὸ κτιστὸ καὶ τὸ ἄκτιστο, τὸ θνητὸ καὶ τὸ ἀθάνατο, τὸ ὄρατὸ καὶ τὸ ἀόρατο, τὸ κλεισμένο σὲ σύνορα καὶ τὸ ἄπειρο, θεϊκὸ καὶ ἀνθρώπινο θέλημα, θεϊκὴ ἐνέργεια μὰ καὶ ἀνθρώπινη, δυὸ αὐτεξούσιες φύσεις, τὴ θεϊκὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη, τὰ θεϊκὰ θαύματα καὶ τ’ ἀνθρώπινα πάθη, αὐτὰ δηλαδὴ ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ φυσικὴ μας ἀδυναμία καὶ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν ἀμαρτία.

Ἐσένα προεικόνισε ἡ βάτος, οἱ θεόγραφτες πλάκες δική σου παραχάραξη ἦταν, ἡ κιβωτὸς τοῦ νόμου ἐσένα προμηνοῦσε, τὸ χρυσὸ σταμνὶ καὶ τὸ λυχνάρι καὶ τὸ τραπέζι καὶ τὸ “ραβδί τοῦ Ἀαρὼν ποὺ βλάστησε” ὀλοφάνερα ἦταν δική σου προτύπωση. Ἐσένα, ἀλήθεια, ἡ φωτιὰ τῆς θεότητος, “ἡ ἀπεικόνιση καὶ ἔκφραση τοῦ Πατέρα”, τὸ ὀλόγλυκο κι οὐρανόσταλτο μάννα, τὸ ἀνώνυμο ὄνομα “ποὺ εἶναι πάντα ἀπ’ ὄλα τὰ ὀνόματα”, τὸ ἀνέσπερο καὶ ἀπρόσιτο φῶς, “τῆς ζωῆς ὁ ἄρτος”, τὸ οὐράνιο, ὁ ἀγεώργητος καρπός, ἀπὸ σένα σωματικὰ ἀναβλάστησε».

Ἡ σύγχρονη προτεσταντική κριτική γιὰ τὴν Ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου

Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ πρόσωπο τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας κατέχει ιδιαίτερη θέση στὴ πίστη καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας¹. Τὸ πρόσωπό της, τὸ ἔργο της, κατανοεῖται ἀποκλειστικῶς σὲ σχέση μετὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ οἱ ὄροι «Θεοτόκος» καὶ «Ἀειπάρθενος», ὅπως ἔχει ἐπισημανθεῖ,² συμπυκνώνουν τὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴ Θεοτόκο.

Ἡ πίστη, ὅμως, τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν πρό, κατὰ καὶ μετὰ τὸν τόκο παρθενία τῆς Θεοτόκου, ποὺ εἶναι διδαχὴ τοῦ Παναγίου Πνεύματος πολλαπλῶς μαρτυρούμενη στοὺς φορεῖς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Θείας ἀποκαλύψεως, στὴν Ἀγ. Γραφὴ καὶ τὴν Ἱερὰ Παράδοση, ἀμφισβητήθηκε ἐντόνως καὶ πολεμήθηκε ἀπὸ τὴν νεώτερη προτεσταντικὴ θεολογία.

Ἐνῶ ἡ παλαιότερη προτεσταντικὴ θεολογία ἀμφισβήτησε ὄχι τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου,³ ἀλλὰ τὴν ἀποδιδόμενη σὲ Αὐτὴν τιμὴ, τὴν ἐπὶ κληση τῶν πρεσβειῶν Της καὶ τὴν διὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων τιμητικὴ προσκύνησή Της,⁴ ἡ νεώτερη προτεσταντικὴ θεολογία, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἀμφισβήτησε ποικιλοτρόπως καὶ τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου.⁵ Τρία εἶναι τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα τοῦ νεωτέρου προτεσταντισμοῦ κατὰ τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου.

1. Τὸ λογικὸ ἐπιχείρημα

Ἡ πρό τόκου, κατὰ τὸν τόκο, καὶ μετὰ τὸν τόκο παρθενία τῆς Θεοτόκου, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς νεώτερης προτεσταντικῆς θεολογίας, εἶναι ἀντίθετη καὶ ἀπολύτως ξένη πρὸς τὸν τρόπο σκέψης καὶ τὴ συνείδηση τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ἐπίσης, ὡς γεγονός δὲν εἶναι συμβατὸ μετὰ τὴν ἀνθρώπινη φυσιολογία σὲ ἐπίπεδο βιολογίας. Εἶναι ἕνας ἰσχυρισμὸς *contra naturam*.⁶ Ἡ ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου εἶναι κατ' αὐτοὺς ἕνας μῦθος (Legende).⁷

Ἐνας μῦθος, ἀνταποκρινόμενος σ' ἕνα

πολὺ παρωχημένο κοσμοεἶδωλο, σὲ μία ἐποχὴ μετὰ ἀνύπαρκτη ἐπιστημονικὴ συνείδηση, μετὰ ἀνύπαρκτες ἐπιστημονικὲς γνώσεις. Ἐκφράζει ὡς «μῦθος» ἕνα στάδιο πνευματικῆς ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου ὁ μῦθος ἐπαιζε καθοριστικὸ ρόλο. Κατ' ἐπέκταση, δὲν ἔχει σχέση μετὰ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ μετὰ μία σύγχρονη ἐκφορὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτό, ἐὰν θελήσουμε νὰ τὸ σχολιάσουμε ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη, εἶναι ἀποκαλυπτικὸ τῶν ἐσφαλμένων προϋποθέσεων, μετὰ τίς ὁποῖες οἱ προτεστάντες κατανοοῦν καὶ προσεγγίζουν τὸ δόγμα.

Εἶναι ταυτοχρόνως μία ἀδαμάντινης διαύγειας ἐπιβεβαίωση ἐνὸς ἐκ τῶν πολλῶν θανάσιμων πνευματικῶν μικροβίων τοῦ προτεσταντισμοῦ, καὶ αὐτὸ ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι παρὰ τὰ ὀρθολογιστικὰ κριτήρια καὶ οἱ ἐκάστοτε φιλοσοφικὲς ἀρχές, ἀπὸ τίς ὁποῖες ξεκινοῦν πολλοὶ σύγχρονοι προτεστάντες θεολόγοι γιὰ νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ ἐρμηνεύσουν τίς ἀλήθειες τῆς ἐν Χριστῷ Θείας Ἀποκαλύψεως. Ἀναμφιβόλως, τὸ προτεσταντικὸ αὐτὸ ἐπιχείρημα ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη παρουσιάζει ἕνα τεράστιο ἔλλειμμα ἀληθείας καὶ πίστεως καὶ ἕνα μοναδικὸ πλεόνασμα αὐθαιρεσίας καὶ ὀρθολογισμοῦ, καθὼς κατὰ τὸν Ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας στὴν Ἁγία Γραφὴ «*μυθικὸν γὰρ ἐν αὐτῇ παντελῶς οὐδὲν ἀληθείας δὲ τὰ πάντα μεμέστωται*».⁸

2. Τὸ ἱστοριοθρησκευολογικὸ ἐπιχείρημα

Μὲ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ περὶ ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου πίστη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἕνα δάνειο ἀπὸ τὸ τότε ἑλληνιστικὸ θρησκευτικὸ περιβάλλον ἢ ἐπίδραση καὶ εἰσαγωγή στὴ χριστιανικὴ πίστη παραλλήλων θρησκευολογικῶν στοιχείων.⁹ Εἶναι ἕνα ἐξωχριστιανικὸ μοτίβο πίστεως, ἕνα εἰδωλολατρικὸ θρησκευολογικὸ στοιχεῖο στὴν χριστιανικὴ του ἐκδοχὴ.

Ἀξιολογώντας ἀπὸ ὀρθόδοξη ἄποψη τὸ ἐπι-

χείρημα αυτό, πρέπει να έπισημάνουμε ότι η νεώτερη προτεσταντική κριτική έν προκειμένων δέν πρωτοτυπεί. Άπλως έπαναλαμβάνει ένα έπιχείρημα τής αρχαίας ειδωλολατρικής αντιχριστιανικής πολεμικής. Τήν ίδια άποψη είχε ύποστηρίξει ο Κέλσος στο έργο του «Λόγος Άληθής»¹⁰ και ο Ίουλιανός ο Παραβάτης.¹¹

Έπίσης, το έπιχείρημα αυτό πάσχει λογικώς, καθώς θεμελιώνεται έπί του λογικού σφάλματος «τής λήψεως του ζητουμένου»¹² αυτό το όποιο πρέπει να άποδειχθεί, προσάγεται ως άπόδειξη.

Το άειπάρθενο τής Θεοτόκου σχετίζεται άμεσα με τή θέση τής Θεοτόκου στο μυστήριο τής Θ. Οικονομίας, όπου κατά τον Ί. Δαμασκηνό «έπιτελείται το πάντων καινών καινότατον, το μόνον καινόν ύπό τον ήλιον».¹³ Ποιά σχέση έχει έν προκειμένων το άειπάρθενον τής Θεοτόκου με ειδωλολατρικές έπιδράσεις; Άναμφιβόλως ουδεμία.¹⁴ Κάθε άπόπειρα συσχετισμού τής θέσεως τής Θεοτόκου στο μυστήριο τής Θ. Οικονομίας με έξωχριστιανικά μοτίβα άνήκει στο χώρο του παραλόγου.

Το ιστορικοθρησκευολογικό έπιχείρημα άποτελεί προτεσταντικό ιδεολόγημα,¹⁵ μη δυνάμενο να δικαιωθεί, ούτε με τήν προκρούστειο μέθοδο.

3. Το σχετικό με τήν κριτική του κειμένου έπιχείρημα

Σύμφωνα με το έπιχείρημα αυτό, κατά τήν νεώτερη προτεσταντική θεολογία, το φρόνημα τής έκκλησίας για τήν άειπαρθενία τής Θεοτόκου έχει θεμελιωθεί σε μιάν έσφαλμένη μετάφραση του Ήσαϊα 7, 14 από τους έβδομήκοντα. Ίσχυρίζονται ότι το έβραϊκό πρωτότυπο κείμενο του Ήσαϊα 7, 14 έχει τή λέξη «almah» = νεάνις και όχι «Bethula» = παρθένος, που μετέφρασαν οι έβδομήκοντα.¹⁶ Η

έσφαλμένη αυτή μετάφραση, κατά τους ισχυρισμούς τους, έπηρέασε τους Έυαγγελιστές Ματθαίο και Λουκά, που έδωσαν προφητικό περιεχόμενο, ένω το Ήσ. 7, 14 δέν είχε κάτι τέτοιο. Κατ' έπέκταση, είναι πλάνη ή άποψη για τήν άειπαρθενία τής Θεοτόκου.

Βεβαίως, και με το έπιχείρημα αυτό η προτεσταντική θεολογία δέν πρωτοτυπεί, ούτε προσάγει κάτι καινούργιο. Έπαναλαμβάνει το ίδιο έπιχείρημα τής αρχαίας Ίουδαϊκής αντιχριστιανικής προπαγάνδας στην προσπάθειά της να πλήξει το πρόσωπο του Χριστού ότι δέν

ήταν ο Μεσσίας. Για το έπιχείρημα αυτό ύπήρξε πολυεπίπεδη και σφαιρική άναίρεση άπό πλήθος πατέρων και έκκλησιαστικών συγγραφέων.¹⁷

Έμεις έδώ θέλουμε να έπισημάνουμε μόνο μία άκόμα καταλυτική άδυναμία του έν λόγω προτεσταντικού έπιχειρήματος. Και αυτή είναι ότι παραγνωρίζει σκανδαλωδώς τή σημασία τής λέξης «σημείον» σε σχέση με το ιστορικό πλαίσιο τής προφητείας του Ήσαϊα 7, 14. Το Ήσαϊα 7, 14 δίδεται ως «σημείον» το έτος 733 στο βασιλιά

Άχαζ για να μη ζητήσει τή βοήθεια των Άσσυρίων, όπως σκεπτόταν, ένάντια στους Βασιλείς Φακεέ και Ρασείν.¹⁸ Ως σημείο δέν μπορεί να θεωρηθεί το σύνηθες και το δεδομένο,¹⁹ ότι έγκυος γυναίκα θα γεννήσει υίο. Ο δέ Έζεκιίας, ο υίος του Άχαζ, δέν έχει έπίσης κανένα άπό τα γνωρίσματα τής συνάφειας τής προφητείας Ήσ. 7, 14-16.

Ως εκ τούτου είναι αυτονόητος όχι μόνο ο προφητικός χαρακτήρας του χωρίου, αλλά και δεδομένη ή άειπαρθενία τής υπεραγίας Θεοτόκου. Η πλάνη δέν έγκειται στην μετάφραση των έβδομήκοντα, αλλά σ' όσους προσεγγίζουν τα ιερά κείμενα με προκατάληψη και τα έρμηνεύουν αυθαίρετως.

4. Καί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα

Ὁ Ἕλληνας προτεστάντης, συντάκτης τοῦ λήμματος «Ἰακώβου Ἐπιστολή» σέ ἑλληνικό προτεσταντικό λεξικό τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀναφερόμενος στό συγγραφέα τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς Ἰακώβου γράφει: «Συγγραφεὺς τῆς Ἐπιστολῆς ἀνέκαθεν ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὅτι εἶναι ὁ Ἰακώβος ὁ Ἀδελφόςθεος κατὰ τὸν συγγραφέα Ἐλβίδιον τοῦ 4ου αἰῶνος, υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας, τοῦ γάμου τους συντελεσθέντος μετὰ τὴν διὰ Πνεύματος Ἁγίου γέννησιν τοῦ Κυρίου».²⁰

Τί παρατηροῦμε ἐν προκειμένῳ; Θεμελιώνει τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ ὅτι δῆθεν ὁ Ἰακώβος ὁ Ἀδελφόςθεος εἶναι τέκνο²¹ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Θεοτόκου παραπέμποντας στὸν Ἐλβίδιο. Ὁ Ἐλβίδιος εἶναι γνωστὸς αἰρετικὸς τοῦ 4ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος ἀμφισβήτησε τὴν μετὰ τὸν παρθενίαν τῆς Θεοτόκου.²² Γιὰ τὸν Ἕλληνα προτεστάντη δὲν ἔχει σημασία ἡ ἀναίρεση, παράγραφο πρὸς παράγραφο τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἐλβίδιου ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἰερώνυμο,²³ σημασία ἔχει νὰ μὴν ἀναφερθεῖ ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος καὶ ὡς Ἄειπαρθενος.

Ἡ ἐπίκληση ἐνὸς αἰρετικοῦ τοῦ 4ου αἰῶνος εἶναι γιὰ τὸν Ἕλληνα προτεστάντη ἐπαρκῆς καὶ πειστικὴ ἀπόδειξη, ἀντιθέτως ὅμως ὁ Λούθηρος χαρακτήριζε τὸν Ἐλβίδιο γιὰ αὐτὲς τὶς θέσεις του ὡς «μεγάλου βλάκα».²⁴ Τὸ συμπέρασμα εἶναι αὐτονόητο.

Ἐπίλογος

Συνοψίζοντας, πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ σύγχρονη προτεσταντικὴ κριτικὴ κατὰ τῆς Ἄειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου εἶναι ἓνα κράμα ἀρχαίων ἀντιχριστιανικῶν ἐπιχειρημάτων, αἰρετικῶν ἀντιλήψεων, αὐθαιρεσίας καὶ ὀρθολογισμοῦ. Καὶ βεβαίως, κατὰ τὸν ἱερό Δαμασκηνό, «ἄπαγε· οὐ σωφρονοῦντος λογισμοῦ τὰ τοιαῦτα νοεῖν» (Ἐκδ. Ἄκριβης Δ', 14).

1. Βλ. ΑΜΑΛΙΑΣ ΣΠΟΥΡΑΚΟΥ-ΕΥΤΥΧΙΑΔΟΥ, Ἡ Παναγία Θεοτόκος τύπος χριστιανικῆς ἀγιότητος (διδ. διατρ.), Ἀθήναι 1990.

2. Βλ. G. FLOROFSKY, Οἱ Βυζαντινοὶ ἀσκητικοὶ καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες, Θεσ/νίκη 1992, σελ. 125. Πρβλ. I. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐκδοσις Ἄκριβης Ὁρθοδόξου Πίστεως Γ', 12, 4, PG. 94, 1029C-1156A.

3. Βλ. Confessio Augustana, ἄρθρο 3.

4. L. GRANE, Die Confession Augustana, Göttingen 1996⁵, σελ. 161-164. J. ROHLS, Theologie reformierter Bekenntnisschriften, Göttingen 1987, σελ. 238.

5. Στις ἐξαρέσεις ἀνήκει ὁ K. Barth. Βλ. K. BARTH, Die christliche Dogmatik im entwurf, Band I, Zürich 1982, σελ. 369-379. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, Dogmatik im Grundriss, Zürich 1987⁷, σελ. 111-118.

6. W. KUNNETH, Fundamente des Glaubens, Wuppertal 1980⁴, σελ. 113-114.

7. W. PANNEBERG, Das Glaubensbekenntnis, Gütersloh 1982⁴, σελ. 81-83.

8. Κατὰ Ἰουλιανού, Βιβλίον 2, PG 76, 632B.

9. W. TRILLHAAS, Dogmatik, Berlin-N.York 1980⁴, σελ. 265.

10. ΩΡΗΓΕΝΟΥΣ, Κατὰ Κέλσου 1, 37, ἔκδ. P. Koetschau, GCS 2, σελ. 89.

11. ΑΓ. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, Κατὰ Ἰουλιανού, Βιβλίον 2, PG 76, 560C.

12. Θ. ΒΟΡΕΑ, Λογική, Ἐν Ἀθήναις 1932, σελ. 212-213.

13. I. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Ἐκδοσις Ἄκριβης Ὁρθοδόξου Πίστεως Γ', 1, PG 94, 984B.

14. Βλ. καὶ M. SCHMAUS, Marienverehrung, στὸ SACRAMENTUM MUNDI, τόμ. 3 (1969), στ. 349. J. RATZINGER, Einführung in das Christentum, München 1968, σελ. 223-225.

15. Ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἐντοπίζεται στὰ ἰδεολογήματα τῆς Θρησκευοῖστορικῆς (Religionsgeschichtliche Schule) προτεσταντικῆς σχολῆς.

16. W. TRILLHAAS, ὁ.π., σελ. 264. R. BULTMANN, Weissagung und Erfüllung στὸ Glauben und Verstehen, τόμ. 2, Tübingen 1952, σελ. 165.

17. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, PG 22, 1201CD-1204C. ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, ΒΕΠΕΣ, 39, 146. ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, Διάλογος πρὸς Τρύφωνα 43, 8, 67,1. 71,1. ΒΕΠΕΣ 3, 246, 271, 277.

18. Ἀρχμ. ΙΩΗΛ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τόμος 18, Ὑπόμνημα εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, ἔκδ. Β. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Θεσσαλονίκη 1970², σελ. 73, 77-81.

19. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΣ ΚΥΡΟΥ, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἡσαΐαν, PG 81, 276D.

20. Γ. Ζ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, Νέον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἔκδ. ὁ Λόγος, Ἀθήναι 1985, σελ. 361.

21. Γιὰ τὸ θέμα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου ἐξαιρετικῆς σαφείας καὶ μοναδικῆς στὸ εἶδος τῆς εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἁγίου ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ, Πανάριον. Αἵρεσις 78, PG 42, 700B-740B. Βλ. καὶ τὸ κλασικὸ ἔργο τοῦ Μ. ΣΙΩΤΗ, Τὸ πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, Ἀθήναι 1951.

22. W. KOCH, Helvidius, LTK 4 (1932) στ. 955. B. ALTNER - B. STUIBER Patrologie, Sonderausgabe, Freiburg im Br. 1993, σελ. 400. G. FLOROFSKY, Οἱ Βυζαντινοὶ ἀσκητικοὶ καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες (μετ. Π. Πάλλη), ἔκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 133-117.

23. ΑΓ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ, Adversus Helvidium de perpetua virginitate B. Mariae, PL 23, 183-206. H. von CAMPENHAUSEN, Lateinische Kirchenväter, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz 1986⁶, σελ. 125-126.

24. G. FLOROFSKY, Οἱ Βυζαντινοὶ ἀσκητικοὶ καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες, σελ. 117.

Ἡ ἀντιμέτωπιση τῶν αἱρέσεων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία

Τοῦ Ἀριστομένου Κ. Ματσάγγα

Ἀπὸ τὶς πρῶτες στιγμὲς τοῦ ἱστορικοῦ της βίου ἡ Ἐκκλησία ἀντιμέτωπισε πολλές καὶ ποικίλες αἱρέσεις, ὅπως τὶς Ἰουδαϊζουσες, τὶς Γνωστικὲς τοῦ Β' αἰῶνα (Κήρυθος, Σατουρνίνος, Βασιλείδης, Βαλλεντίνος, Μαρκίων, Μάνης κ.λ.π.) τὶς Ἀντιτριαδικὲς τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνα (Σαβέλλιος, Παῦλος Σαμοσατεύς, Ἄρειος, Μακεδόσιος) τὶς Χριστολογικὲς τοῦ Ε' αἰῶνα (Ἀπολινάριος, Νεστόριος, Εὐτυχής), τὸν Μονοθελητισμὸ τοῦ Ζ' αἰῶνα, τὴν Εἰκονομαχία, Η' καὶ Θ' αἰῶνα. Ἐναντι αὐτῶν τῶν αἱρέσεων, ποὺ ἀμφισβητοῦσαν τὴν κοινὴ πίστη καὶ Παράδοση καὶ κλόνιζαν τὸ ὅλο μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας, ἡ Ἐκκλησία ἀντιπαρέτασσε:

α) *Τὸν ἑαυτό της ὡς «ὀλότητα» καὶ «πλήρωμα» ἀλήθειας καὶ ζωῆς.* Αὐτὸ δηλ. ποὺ ζοῦσε κάθε τοπικὴ ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Καθολικὴ Ἐκκλησία μέσα ἀπὸ τὰ μυστήρια (ὁ Νικόλαος Καβάσιλος λέει ὅτι ἡ Ἐκκλησία «ἐν τοῖς μυστηρίοις σημαίνεται») καὶ κατ' ἐξοχὴν μέσα ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅπου ἀποκαλύπτεται ὁ ὅλος Χριστὸς («totus Christus»), κατὰ τὴ βαθυσήμαντη ἐκφραση τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Ἔτσι, ὅταν οἱ αἱρετικοί, θέλοντας ν' ἀποκτήσουν δική τους ἐκκλησιαστικὴ ὄντοτητα, ἀποκόπτονταν ἀπὸ τὴ μία θεία Εὐχαριστία, ἔθεταν τοὺς ἑαυτοὺς τους «ἔξω» ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

β) *Τὴν ἀuthεντικὴ, κοινὴ σὲ ὅλες τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες, πίστη καὶ παράδοση.* «Εἰς Κύριος μία πίστις...» γράφει ὁ Ἄπ. Παῦλος. Αὐτῆς τῆς πίστεως ἐκφραστὲς καὶ ἐγγυητὲς ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ στὴ συνέχεια οἱ Ἐπίσκοποι. Αὐτοὶ (οἱ Ἐπίσκοποι) ἐκτὸς ἀπὸ προεστοὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἦσαν καὶ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλοι τῶν ὑπ' αὐτοὺς τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἔτσι, ἡ Ἀποστολικὴ παράδοση, ὡς ὀριζόντια «συμφωνία» ὅλων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην τοπικῶν Ἐκκλησιῶν (οἱ Ἐπίσκοποι γράφει ὁ ἅγ. Ἰγνάτιος «ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμη εἰσί»), ἀποτελοῦσε τὸ διαχρονικὸ, ἀuthεντικὸ κριτήριον τῆς Ὀρθοδοξίας. Τῆς πίστεως ἐκείνης, ἡ ὁποία ὡς ἀλήθεια καὶ ζωὴ

ἀντιπαρετάσσετο ἔναντι τοῦ ψεύδους τῶν αἱρέσεων.

γ) *Τὰ γραπτὰ κείμενα, ὅπως ἦταν ἡ Ἁγ. Γραφή, οἱ Βαπτισματικὲς Ὁμολογίες, οἱ ἀποφάσεις καὶ τὰ σύμβολα τῶν Συνόδων.* Ἡ Ἐκκλησία ἀντιπαρέτασσε τὴν Ἁγ. Γραφή, καὶ ἰδιαίτερα τὴν Κ.Δ., γιατί τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι κατ' ἐξοχὴν βιβλία Ἐκκλησιαστικά, ὅπου ἔχουν ἀποτυπωθεῖ ὅσα ὁ Χριστὸς ἐμπιστεύθηκε καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐξήγησε στοὺς Ἀποστόλους καὶ στὴν πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα. Ἀντιπαρέτασσε, ἐπίσης, τὰ Βαπτισματικὰ σύμβολα, γιατί μέσα ἀπ' αὐτὰ ἐκφραζόταν ἡ ἀλήθεια τὴν ὁποία ζοῦσε μία τοπικὴ, ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ἐκκλησία, κατὰ «συμφωνία» μὲ τὶς ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησίες. Ἔτσι μποροῦμε ν' ἀντιληφθοῦμε τὸ γεγονός ὅτι, ἂν ἓνας Ἐπίσκοπος κατηγορεῖτο ὡς αἱρετικός, προσκόμιζε, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν Εὐσέβιον Καισαρείας, τὸ βαπτισματικὸ σύμβολο τῆς ὑπ' αὐτὸν τοπικῆς Ἐκκλησίας, γὰρ νὰ ἀποδείξει τὴν Ὀρθοδοξία του. Καὶ ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη σημασία τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος βασίστηκε στὴν ἤδη διατυπωμένην στὰ βαπτισματικὰ σύμβολα ἀποστολικὴ πίστη. Καὶ ἡ Ἀπόφαση αὐτῆς τῆς Συνόδου ἀποτελεῖ δημιουργικὴ ἐπέξεργασία (ὄχι μηχανικὴ ἀντιγραφή) εἴτε τοῦ συμβόλου ποὺ προσκόμισε στὴ σύνοδο ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας εἴτε κάποιου ἄλλου συμβόλου ἢ ὁμάδας συμβόλων ἱεροσολυμιτικῆς προέλευσης.

Καθὼς δὲ περνοῦσε ὁ χρόνος καὶ νέες αἱρέσεις παρουσιάζονταν, ἡ Ἐκκλησία ἀντιπαρέθετε τὶς ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν ἢ οἰκουμενικῶν Συνόδων (τὸ Σύμβολο Νικαίας Κων/πόλεως, τοὺς «Ὁρους» τῶν ὑπολοίπων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὶς Ἀποστολικὲς Διατάξεις, ποὺ ἐπικυρώθηκαν ἀπὸ τὴν ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκ. Σύνοδο, τὰ κείμενα τῶν Συνόδων Κων/πόλεως τοῦ 861 καὶ 879 καὶ τὰ κείμενα τῶν Συνόδων τοῦ 14ου αἰῶνα, 1341, 1351 μ.Χ.). Ὅλα αὐτὰ τὰ κείμενα λειτουργοῦν σὰν κυματοθραῦστες στὰ ἀλλεπάλληλα κύματα τῶν αἱρέσεων.

δ) *Τὴ συνοδικὴ συνείδηση.* Τέλος, ἡ Ἐκκλη-

σία αντιπαρέθετε έναντι τῶν αἱρέσεων τῆ συνοδικῆ συνείδηση πού διαποτίζει τὶς δομές τῆς καὶ τῆ ζωῆ τῆς. Πρόκειται γιὰ μιὰ μόνιμη λειτουργία καὶ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ἐπιβεβαιώνεται ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι σύλληψη ἑνὸς ἀνθρώπου (Ἐπισκόπου, Πάπα, Πατριάρχη), οὔτε κατὰκτηση μιᾶς ἀριστοκρατικῆς ομάδας πνευματικῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρουσία καὶ βίωμα ὄλου τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κοινότητος. Μιὰ τέτοια συνοδική συνείδηση ἐκφράζεται:

● *Μέσα ἀπὸ τῆς μίας πίστης, τὸ ἕνα βάπτισμα, τῆς μίας ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπο θεία Εὐχαριστία, τῆς κοινῆς μυστηριακῆς ζωῆς καὶ λατρείας. Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν κοινὴν πίστη καὶ ζωὴν, οἱ πιστοὶ κοινωνοῦν συνέχεια μεταξύ τους καὶ ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησία, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μιὰ κοινότητα χαρισματικῆ διατῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.*

● *Μέσα ἀπὸ τὶς πρωτοβουλίες τῶν Ἐπισκόπων νὰ κοινωνοῦν μεταξύ τους (ὡς αὐθεντικοὶ συνεχιστὲς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐκφραστὲς τῆς Ἀποστολικῆς λειτουργίας τῆς ἐπισκοπῆς) καὶ νὰ βεβαιώνουν τὴν κοινὴν πίστη καὶ ἀγάπη. Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν κοινωνία, κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία δὲν λειτουργεῖ ἀυτόνομα, ἔξω ἢ πάνω ἀπὸ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες, ὅπως ἔγινε μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ἀλλὰ πάντα σὲ «συμφωνία» μὲ τὶς ἄλλες τοπικὲς Ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες τῆς μιᾶς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Καθολικῆς Ἐκκλησίας.*

● *Μέσα ἀπὸ τὶς συνελεύσεις πλησιοχώρων, ὁμοίων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν χειροτονία ἑνὸς Ἐπισκόπου. Σ' αὐτὲς τὶς συνελεύσεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου, βεβαιωνόταν καὶ ἐνισχυόταν ἡ «ἐν Χριστῷ» καὶ «ἐν Πνεύματι» κοινωνία τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.*

● *Μέσα ἀπὸ τὶς συνελεύσεις ἢ μικρὲς ἐπαρχιακὲς συνόδους γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἑνὸς σοβαροῦ ζητήματος, ὅπως ἦταν ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, ἢ ἀντιμετώπιση τῶν Μοντανιστῶν (Β' αἰώνας), ἢ θέση τῶν «ἐκπτώτων» μέσα στὴν Ἐκκλησία (τοπικὴ σύνοδος Καρθαγένης, Γ' αἰώνας), οἱ δοξασίες τοῦ Ἀρείου (σύνοδος Ἀλεξανδρείας, τὸ 320 καὶ Ἀντιόχειας τὸ 325 μ.Χ.), ἢ διδασκαλία Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (368 μ.Χ.). Σ' αὐτὲς τὶς τοπικὲς συνελεύσεις καὶ συνόδους πού συγκαλοῦνται «πολλάκις καὶ πολλαχῆ», κατὰ τὸ Μητροπολιτικὸ σύστημα, ἐπιβεβαιωνόταν ἢ συνοδικὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, συντελεῖτο ἡ*

ὑπέρβαση τῶν στενῶν τοπικῶν ὁρίων καὶ ἐκφραζόταν κατὰ τὸν πιὸ λαμπρὸ τρόπο ἢ «ὁμόνοια» τῆς πίστεως καὶ ἢ κοινωνία τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἔστω κι ἂν αὐτὲς οἱ συνελεύσεις ἢ τοπικὲς Σύνοδοι ἦσαν περιορισμένες γεωγραφικά.

● *Μέσα ἀπὸ τὸν καινολογικὸ θεσμὸ τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν. Τὰ πέντε δηλ. Πατριαρχεῖα δὲν λειτουργοῦν μόνο ὡς ἀνώτατη διοικητικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ («τὸ πεντακόρυφον κράτος» τῆς Ἐκκλησίας), ἀλλ' ἐπαληθεύουν τὴν ἐνότητα καὶ τὴν κοινωνία ὄλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν στὴν ὀρθὴν πίστη καὶ ἀγάπη.*

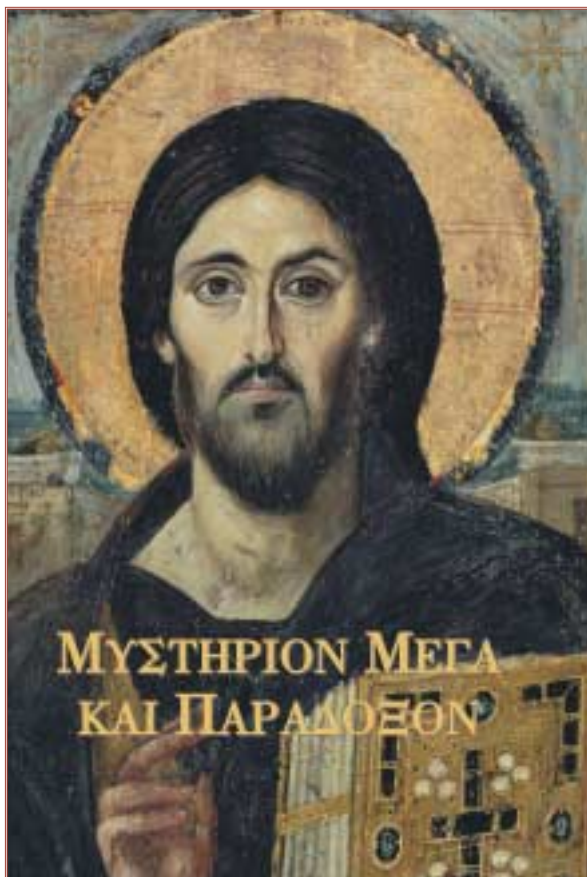
● *Κατ' ἐξοχὴν μέσα ἀπὸ τὶς Οἰκ. Συνόδους. Εἶναι πολὺ σημαντικό τὸ γεγονός ὅτι οἱ τοπικὲς σύνοδοι προετοίμαζαν τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ νέα Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴν λειτουργοῦσαν. Προετοίμαζαν δηλ. τὴν Ἐκκλησιαστικὴν συνείδηση γιὰ τὸ ἔργο τῆς μέλλουσας νὰ συγκληθεῖ Οἰκ. Συνόδου, ὀρίζαν τοὺς Ἐπισκόπους πού θὰ λάβαιναν μέρος στὴ Σύνοδο, κατέγραφαν σὲ συνοδικὲς ἐπιστολὲς τὸ φρόνημα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν κ.λπ. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, μιὰ Σύνοδος, ὅπως ἦταν ἡ Α' Οἰκουμενικὴ, δὲν ἦταν ἕνας καινοφανὴς θεσμὸς ἀλλὰ μιὰ νέα ἐκφραση τῆς συνοδικῆς συνείδησης τῆς Ἐκκλησίας. Μιὰ αὐθεντικὴ ἐκφραση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος κατὰ τὴν διατύπωση τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, τῶν ἀληθειῶν, πού ἐμπειρικὰ βιώνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν κοινότητα. Σ' αὐτὲς τὶς Συνόδους οἱ Ἐπίσκοποι (ὅσοι εἶχαν ἐπιλεγῆ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη νὰ ἀντιπροσωπεύουν τὶς τοπικὲς Ἐκκλησίες τῆς εὐρύτερης περιοχῆς) δὲν ἀποτελοῦσαν κάποιο ἀυτόνομο σῶμα, πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ λειτουργοῦσαν ὡς ἐγγυητὲς τῆς ἀποστολικῆς Παράδοσης, ὡς «κεφαλὲς» καὶ «στόματα» τῶν ὑπ' αὐτοὺς τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν πίστη καλοῦνταν νὰ ἐκφράσουν. Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ πολλὲς συζητήσεις καὶ λεπτὲς πνευματικὲς διεργασίες διατυπωνόταν σὲ «ὄρους» καὶ «δόγματα» ἢ πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅ,τι δηλ. ἀποτελοῦσε σωστικὴ καὶ ὑπαρκτικὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ πλήρωμα.*

Μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρόπους ἢ Ἐκκλησία ἐκφραζόταν ὄχι ἀυτόνομα ἢ ἀσύνδετα, ἀλλὰ συνοδικὰ ὡς «ὀλότητα» καὶ «πλήρωμα», ὡς «συμφωνία» πίστεως καὶ ἀλήθειας, ὡς κοινωνία ἀγάπης καὶ ζωῆς.

Ποιμαντική Βιβλιοθήκη

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Μυστήριον μέγα και παράδοξον, Έκδ. Λιβάνη, Άθήνα 2002, σελ. 496.

Ἡ Ἐκκλησία, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς συστάσεώς της, ἐμπνεόμενη ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ καὶ λειτουργικὴ γλῶσσα, μεταχειρίσθηκε καὶ μίαν ἄλλη «καινὴ γλῶσσα», τὴν γλῶσσα τῶν εἰκόνων «πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐνανθρωπήσεως» (ὄρος Ζ' Οἰκ. Συνόδου).

Μὲ τὴ «γλῶσσα» αὐτὴ φανερῶνεται ἡ Ἐκκλησία ὡς αὐτὸ πού ὄντως εἶναι: μάρτυρας καὶ συμμετοχὸς τοῦ σωτηριώδους γεγονότος τῆς Σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς καινούργιας

ζωῆς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, τῆς παρουσίας τῆς μέλλουσας Βασιλείας στὸν κόσμο, τῆς ἐμφάνειας τοῦ μυστηρίου τῆς νέας δημιουργίας. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ Εἰκόνα δὲν συνιστᾶ ἀπλῶς ἓναν τρόπο ἔκφρασης τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐντάσσεται ὡς νόημα καὶ ἀλήθεια στὸν πλοῦτο τῆς πίστεώς της καὶ γίνεται ἀποφασιστικὸ σημεῖο τῆς διδαχῆς της. Ἀντανακλώντας τὸ κάλλος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων του, βρίσκεται στὸ κέντρο-πυρῆνα τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ φανερῶναι τὸ μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ Θείας οἰκονομίας, τὸ γεγονός τῆς Κένωσης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θέωσης τοῦ ἀνθρώπου.

• Στὴ ζωντανὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ἡ εἰκόνα εἶναι τὸ μυστήριον τῆς θεανθρώπινης ὑπαρξῆς τοῦ Χριστοῦ· ἡ ὁρατὴ, αἰσθητὴ πιστοποίηση τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεώς μας «ὅτι Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»· ἡ βεβαιότητα τοῦ πραγματικοῦ εἰκονισμοῦ τῆς θεότητας στὴν ὕλη μὲ τὴν ἄρση τοῦ φυσικοῦ χωρισμοῦ κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

• Μὲ τὴν εἰκόνα ἡ Ἐκκλησία ὑπερασπίζεται τὴν ἀλήθεια της ἀπὸ τὸν κίνδυνο νὰ μεταβληθεῖ σὲ ἓνα ἀφηρημένο διανοητικὸ σύστημα μεταφυσικῆς ἢ σὲ ἠθικὴ δεοντολογία. Ἀλήθεια στὸ ἐξῆς δὲν εἶναι μία ἰδέα ἢ ἓνα ἀφηρημένο σχῆμα, ἀλλὰ ἓνα συγκεκριμένο πρόσωπο, πού μπορεῖ νὰ εἰκονίζεται: τὸ πρόσωπο ἢ ἡ ὑπόσταση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία συναντῶνται «ἀσυγχύτως», «ἀτρέπτως» καὶ «ἀδιαίρετως» ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση.

• Ἡ ἐνανθρώπηση δικαιώνει καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἐνσάρκωση, διότι μέσα ἀπὸ αὐτὴν ὁ Θεὸς προσλαμβάνει τὴν ὕλη, τὴν ὁποία ἀνακαινίζει, ἀφοῦ ἐνδύεται μὲ σάρκα πού μὲ τὴ σειρά της γίνεται θεοφόρος. Κατὰ συνέπεια, ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ πιά μὲ τὴ λατρεία της ὄχι

μόνο να μιλά για την αλήθεια της, αλλά και να τη δείχνει: είναι ή Εικόνα του Χριστού, του Σαρκωθέντος Λόγου του Θεού. Με τη σαφή, επιπλέον, πατερική διάκριση (εκφράζεται με σαφήνεια στον όρο της Ζ' Οίκ. Συνόδου) φύσεως και προσώπου ή υποστάσεως υπερβαίνεται ο μονοφυσιτισμός και ο νεστοριανισμός και βεβαιώνεται η αλήθεια της Έκκλησίας για τη σωτηρία του ανθρώπου ότι στην εικόνα του Χριστού γίνεται όρατο το πρόσωπο του Κυρίου με την ανθρώπινη μορφή του, όπως έγινε όρατο και ιστορικά κατά την ένανθρώπιση του. Η Έκκλησία δηλ. «διά χειρός» του άγιολογράφου «ιστορεί» ό,τι μᾶς ἔχει ἀποκαλυφθεῖ: τὸ πρόσωπο τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Οί σκέψεις αυτές μᾶς βοηθοῦν νὰ προσεγγίσουμε τὸ περιεχόμενο τοῦ σπουδαίου τόμου, «*Μυστήριον μέγα καὶ παράδοξον*», πὸν ἐξέδωσε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὰ πλαίσια τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἱεροῦ Ἰωβηλαίου γιὰ τὴν ἐπέτειο τῶν 2000 ἐτῶν ἀπὸ τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Στὸν τόμο αὐτὸ παρουσιάζονται ἱερὲς Εἰκόνες καὶ Κεμήλια τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, μὲ κεντρικὸ θέμα τὶς ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ὀρθόδοξες ἀπεικονίσεις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Πρόκειται γιὰ τὰ Ἐκθέματα ἐκθέσεως πὸν πραγματοποιήθηκε τὸ 2001 ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδούλου, σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ὑπουργεῖο πολιτισμοῦ.

Μὲ τὸ θαυμάσιο αὐτὸ ἔργο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος φανερῶνει ὅτι ἡ πίστη πὸν τὴν θεμελιώνει δὲν εἶναι ἀποδοχὴ ἢ υἰοθέτηση μιᾶς διδασκαλίας, ἀλλὰ κυριότατα ζωντανὴ σχέση μὲ συγκεκριμένα ἱστορικὰ γεγονότα: τὴν ζωὴ, τὸ Θάνατο, τὴν Ἀνάσταση καὶ τὸ θρίαμβο τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάληψή Του στοὺς Οὐρανοὺς, τὴν κάθοδο τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ «*τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλην ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς*».

Ἀριστομένης Κ. Ματσάγγας

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΝ - Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. FAX: 010-7272251

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Εὐάγγελος Λέκκος 010-7272291

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Εὐάγγελος Θεοδώρου 010-7272257

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἰωάννης Χατζηφώτης 010-7272234

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΛΗΘΕΙΑ»

Λίτσα Χατζηφώτη 010-7272232

FAX: 010-7272231

ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ-ΤΑΜΕΙΟΥ

Κων/νος Καζάκος 010-7272255

Κων/νος Μιχαηλίδης 010-7272256

ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Ἐλένη Καπετανάκη 010-7272253

Νικολέττα Μιχαλακάκου 010-7272252

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΕΩΣ

Δημήτριος Μοῦτσος 010-7272254

ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ-ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Ἀριστομένης Ματσάγγας 010-7272287

Χρήστος Καραγιάννης 010-7272288

Νικόλαος Δρατσέλλας 010-7272286

Ἄννα Γαρδικιώτη 010-7272284

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη

Στιγμιότυπα από την άφιξη του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στο αεροδρόμιο της Αγχιάλου, για την ανακήρυξή του σε επίτιμο διδάκτορα του Θεσσαλικού Πανεπιστημίου. (26.6.2002)

Άπο τόν Έσπερινό στόν Ίερό Βράχο τής Άκροπόλεως γιά τήν έορτή τοῦ ίδρυτοῦ τής Έκκλησίας τής Έλλάδος Άπ. Παύλου. (29.6.2002)

Άπο τήν όρκωμοσία τών νέων Ύπαστυνόμων στή Σχολή τής Έλληνικής Άστυνομίας. (1.7.2002)

Άπο τήν έπίσκεψη τοῦ Συμβούλου Θρησκευτικῶν Ύποθέσεων τοῦ Ύπουργείου Έξωτερικῶν τής Γαλλίας κ. René Roudaut στόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Άττικής κ. Παντελεήμονα.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι ΓΕΝΝΑΣΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ.: 7218335, FAX: 7218336
ISSN 1105-7203

PORT
PAYE
HELLAS

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΗ
ΤΕΥΧΟΣ
Αριθμ. Έγκρισής:
11000 0000000000

